

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Betsi Cadwaladr
University Health Board

Adroddiad Monitro Blynyddol Gwasanaethau'r Gymraeg

2021-2022

Cynnwys

Tudalen

Crynodeb Gweithredol	3
Cefndir a'r Sefyllfa Bresennol	4
Hunanreoleiddio a Llywodraethu	5
Safonau'r Gymraeg	7
Y "Cynnig Rhagweithiol"	9
Rhaglen Hyfforddiant Iaith Gymraeg	13
Gwasanaethau Gofal Sylfaenol	18
Y Gwasanaeth Cyfieithu	20
Gweithio mewn Partneriaeth	20
Gweithio gydag Ysgolion a Cholegau	23
Hyrwyddo ac Ymgysylltu	24
Datblygiadau Gwasanaethau Ychwanegol	29
Dangosyddion Perfformiad Allweddol	32
• Cynllunio'r Gweithlu	32
• Hyfforddiant i Wella Sgiliau Iaith Gymraeg	33
• Recriwtio	33
• Cwynion	34
Cyflawniadau a Gweledigaeth ar gyfer y Dyfodol	34

'Cefais fy magu trwy gyfrwng y Gymraeg, felly mae'n llawer haws gen i siarad Cymraeg. Os oeddwn yn teimlo'n ofnus neu yn poeni tra'r oeddwn ar y ward, roedd gallu galw ar nyrs a oedd yn siarad Cymraeg yn gysur mawr imi: byddwn yn setlo a rhoi'r gorau i boeni yn llawer cynt, ar ôl trafod pethau yn fy mamiaith'.

Shauna Fish, o Borthmadog,
Claf yn Ysbyty Gwynedd yn ystod pandemig COVID-19.

Crynodeb Gweithredol

Mae'r adroddiad hwn yn cwrdd â dyletswydd statudol Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (y Bwrdd Iechyd) i ddarparu cofnod blynyddol i Gomisiynydd y Gymraeg o'u cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg a gyflwynwyd yn wreiddiol ar 30 Mai 2019.

Mae'r adroddiad yn adlewyrchu'r gofynion a chynnwys Safon 120 yn Safonau'r Gymraeg:

- Cwynion
- Cynllunio Gweithlu
- Recriwtio
- Sgiliau Iaith
- Hyfforddiant i wella sgiliau iaith Gymraeg

Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi trosolwg o'r cynnydd a wnaed, gan gynnwys datblygiadau i wasanaethau a chyflawniadau allweddol rhwng Ebrill 2021 a Mawrth 2022.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn parhau i deimlo effaith pandemig COVID-19, ac mae pwysau ar y gweithlu, ailgynllunio gwasanaethau ac adleoli staff i gyd yn effeithio ar swyddogaethau gweithredol y Bwrdd Iechyd. Fodd bynnag, mae'r dulliau gwahanol o weithio a gyflwynwyd gan Dîm yr Iaith Gymraeg ar anterth y pandemig yn parhau i gyflawni eu dibenion yn llwyddiannus. Mae hyn yn arbennig o wir am y Rhaglen Hyfforddiant Iaith Gymraeg. Mae modelau dysgu rhithiol wedi darparu cyfleoedd na fyddai fel arall wedi gallu cyrraedd cynulleidfia mor eang. Arwydd o'r llwyddiant hwn yw fod nifer y staff sy'n mynychu hyfforddiant iaith Gymraeg wedi dyblu dros y flwyddyn ddiwethaf. Maes arall lle rydym wedi gweld cynnydd sylweddol yn y galw yw ein Gwasanaethau Cyfieithu. Mae'r cynnydd hwn o flwyddyn i flwyddyn yn adlewyrchu'r ymdrech ar lefel uwch i gefnogi cyfeiriad strategol y sefydliad, ac yn adlewyrchu perchnogaeth y Bwrdd Iechyd o Safonau'r Gymraeg.

Mae'r adroddiad hwn hefyd yn adlewyrchu effaith gadarnhaol polisiâu allweddol a ddatblygwyd yn ystod y flwyddyn adrodd ddiwethaf. Mae gweithredu'r Polisi a'r Weithdrefn ar gyfer Sgiliau Dwyieithog wedi cael effaith cadarnhaol ar y gweithlu, ac mae mwy o swyddi'n cael eu hysbysebu gyda'r gallu i siarad Cymraeg yn sgîl hanfodol. Wrth ddilyn y canllawiau, mae'r Bwrdd Iechyd yn gallu penodi mwy o siaradwyr Cymraeg i swyddi rheng flaen, yn ogystal â pharhau i ddarparu amrywiaeth o gyfleoedd hyfforddiant Cymraeg i dargedu staff sydd eisoes wedi bod mewn swyddi ers nifer o flynyddoedd. Parhawyd i gynnal y ddarpariaeth hon er mwyn cefnogi'r gwaith o gyflawni'r polisi.

Mae gweithredu *Mwy na geiriau* ac egwyddor y "*Cynnig Rhagweithiol*", sy'n golygu darparu gwasanaeth cyfrwng Cymraeg heb i'r defnyddiwr gwasanaeth orfod gofyn amdano, wedi parhau. Mae'r Cynllun Dewis Iaith yn weithredol yn ein lleoliadau aciwt a chymunedol ac mae hyn wedi sicrhau bod sylfeini cadarn yn eu lle wrth i ni baratol i groesawu cynllun pum mlynedd newydd Llywodraeth Cymru ar gyfer *Mwy na geiriau*.

Er mwyn parhau â'n blaenoriaethau ar gyfer 2022-2023, mae rhagolygon a dull gweithredu newydd wedi'u hamlinellu yng nghynllun blynyddol Gwasanaethau'r Gymraeg. Rydym hefyd bellach mewn sefyllfa i allu ailedrych ar ein lleoliadau gofaliad iechyd ac ar ein dulliau traddodiadol ar lawr gwlad sydd wedi bod yn ddull llwyddiannus o weithredu dros y blynyddoedd.

Cefndir a Sefyllfa Bresennol

Mae'r adroddiad hwn yn adlewyrchu cynnydd y Bwrdd Iechyd yn erbyn y gofynion a nodir yn Safon 120, ac yn dangos sut rydym yn cynllunio ein gwasanaethau i fynd i'r afael ag anghenion ein poblogaeth.

Deall anghenion ein poblogaeth

Mae deall anghenion y boblogaeth yn hanfodol er mwyn llywio'r gwaith o ddylunio a darparu gwasanaethau yng Ngogledd Cymru. Gwynedd sydd â'r gyfran uchaf o siaradwyr Cymraeg, sef 65 y cant, er ein bod yn gwybod y gall hyn fod yn llawer uwch mewn rhai ardaloedd o'r sir. Mewn mannau eraill yng Ngogledd Cymru, mae 57 y cant o drigolion Ynys Môn yn siarad Cymraeg, 27 y cant yng Nghonwy a 25 y cant yn Sir Ddinbych. Mae cyfran y siaradwyr Cymraeg yn Sir y Fflint (13.2 y cant) a Wrecsam (12.9 y cant) yn is o gymharu. Fodd bynnag, mae galw am wasanaethau cyfrwng Cymraeg yno hefyd, gan fod ardaloedd gwledig Cymraeg eu hiaith yn defnyddio gwasanaethau a ddarperir yn rhanbarth Dwyrain Gogledd Cymru yn ogystal.

O ran defnydd o'r iaith o ddydd i ddydd, mae *Asesiad Anghenion Poblogaeth Gogledd Cymru*¹ yn dangos bod ychydig dros hanner (53 y cant) o siaradwyr Cymraeg Gogledd Cymru yn rhugl yn yr iaith a 63 y cant yn siarad Cymraeg bob dydd. Yng Ngwynedd, mae 78 y cant o drigolion Cymraeg eu hiaith yn rhugl ac 85 y cant yn siarad Cymraeg bob dydd. Mae'r niferoedd sy'n siarad Cymraeg, yn enwedig yng ngogledd orllewin y rhanbarth, yn dylanwadu ar nifer y bobl sy'n dewis defnyddio gwasanaethau Cymraeg. Yng Ngwynedd, mae 37 y cant o bobl yn ceisio defnyddio'r Gymraeg bob amser wrth gysylltu â gwasanaethau cyhoeddus. Mae'r wybodaeth hon wedi cynorthwyo'r Bwrdd Iechyd i nodi'r angen am wasanaethau cyfrwng Cymraeg ac wedi ein galluogi i gynllunio i ateb y galw hwnnw.

Gwasanaethau Cymraeg y Bwrdd Iechyd

Mae Tîm Iaith Gymraeg y Bwrdd Iechyd yn cynnwys pedwar gwasanaeth sy'n cefnogi'r sefydliad i gyflawni ei ofynion deddfwriaethol ac i fynd i'r afael ag anghenion ein cleifion.

¹ <https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau---Cyngor/Strategaethau-a-pholisïau/Iechyd-a-Gwasanaethau-Cymdeithasol/Asesiad-Poblogaeth-Gogledd-Cymru/Gogledd-Cymru-Asesiad-Poblogaeth-1-Ebrill-2017.pdf>

1. Cydymffurfiad Deddfwriaethol

Sicrhau ein bod yn cefnogi'r sefydliad i gyflawni'r rhwymedigaethau o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, a hwylusir gan ein Swyddog Cydymffurfiaeth Safonau'r Gymraeg.

2. Hyrwyddo ac Ymgysylltu

Mae elfennau gweithredol cyflawni'r Fframwaith Strategol *Mwy na geiriau* yn nwylo'r Swyddogion Iaith. Rhoddir cefnogaeth frwd ganddynt i'r gwasanaethau, a nhw hefyd sy'n sefydlu prosiectau a chynlluniau newydd er mwyn darparu gwasanaeth cwsmeriaid effeithiol.

3. Darpariaeth Hyfforddiant

Mae ein Tiwtor Iaith Gymraeg a Swyddog Cefnogi yn sicrhau datblygiad sefydliadol yn unol â'n *Polisi a Gweithdrefn Sgiliau Dwyieithog* a'r agenda iaith Gymraeg ehangach.

4. Gwasanaethau Cyfieithu

Mae ein Rheolwr Cyfieithu a phum cyfieithydd yn sicrhau bod y sefydliad yn gallu darparu gwybodaeth i gleifion yn yr iaith o'u dewis. Maent hefyd yn darparu cyfieithu ar y pryd i ganiatáu i gleifion gyfathrebu yn eu dewis iaith yn ein lleoliadau clinigol a chorfforaethol.

Hunan-reoleiddio a Llywodraethu

Atebolrwydd Cyffredinol y Bwrdd

Mae ein hatebolrwydd strwythurol wedi parhau, gyda'r Fforwm Strategol Iaith Gymraeg, dan gadeiryddiaeth ein Cyfarwyddwr Gweithredol lechyd y Cyhoedd, yn sefydlu ein trefniadau llywodraethu mewnol. Mae'r Cylch Gorchwyl yn llywio ein hymagwedd strategol, ac mae'r aelodaeth yn cynnwys uwch arweinwyr ac arweinwyr gweithredol sy'n gallu symud amcanion yn eu blaenau. Mae'r Fforwm yn adrodd i'r Pwyllgor Partneriaethau, Pobl ac Iechyd y Boblogaeth o fewn y Bwrdd Iechyd. Mae llwybr craffu clir yn ogystal â threfniadau ar gyfer uwch gyfeirio unrhyw faterion arwyddocaol.

Cofrestr Risg y Gwasanaethau Cymraeg

Mae'n hanfodol bod y Bwrdd Iechyd yn cydnabod meysydd risg posibl mewn perthynas â'r Gymraeg ac mae Cofrestr Risg benodol yn ei lle. Mae'r risgiau posibl presennol yn cynnwys bodloni gofynion Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, gweithredu'r egwyddor o Gynnig Rhagweithiol yn unol â Fframwaith Strategol *Mwy na geiriau* Llywodraeth Cymru, a chyflawni'r *Polisi a Gweithdrefn Sgiliau Dwyieithog*.

Cafodd yr holl risgiau eu hadolygu yn ystod 2021-2022, gyda phob un o'r tair sgôr risg ar hyn o bryd ar y lefel cymedrol neu'n isel. Wrth asesu'r risgiau, ystyriwyd effaith barhaus y pandemig, gan nad yw'r gwasanaeth wedi gallu bod mor rhagweithiol ag arfer yn ystod y flwyddyn adrodd. Fodd bynnag, ni uchafwyd unrhyw risgiau o ganlyniad.

Mae Cofrestr Risg y Gwasanaethau Cymraeg yn cael ei monitro'n chwarterol, ac adroddir arni ddwywaith y flwyddyn i Fforwm Strategol y Gymraeg.

Sicrwydd Perfformiad Mewnol

Cyflwynwyd Cynllun Siopwr Cudd ar gyfer y Gwasanaethau Dwyieithog am y tro cyntaf ym mis Mawrth 2018 fel ffordd o graffu ar argaeledd ac ansawdd gwasanaethau cyfrwng Cymraeg ar safleoedd a lleoliadau amrywiol y Bwrdd Iechyd. Ar ôl gorfod rhoi'r gorau dros dro am ddeunaw mis oherwydd pandemig COVID-19 aildechreuodd Tîm y Gymraeg y cynllun ym mis Mehefin 2021.

Roedd y cynllun hwn yn wreiddiol yn ystyried arwyddion ac argaeledd gwasanaethau derbynfa dwyieithog ar wahanol safleoedd Byrddau Iechyd, ond oherwydd rheoliadau atal a rheoli heintiau, parhawyd i atal ymweliadau safle oherwydd bygythiad parhaus posibl COVID-19. Ers ailgychwyn yr haf diwethaf, mae ein harolygon 'siopwr cudd' felly wedi canolbwyntio'n gyfan gwbl ar ansawdd ac argaeledd gwasanaethau ffôn.

Mae nifer o ysbytai cymuned, meddygfeydd a reolir ac adrannau ysbytai aciwt yn dal i gael eu cynnwys ym mhob rownd o arolygon, a gaiff eu cynnal bob chwarter.

Ar ôl cwblhau pob rownd o arolygiadau, mae rheolwyr safle / meddygfeydd / gwasanaeth perthnasol wedyn yn cael adroddiadau pwrpasol sy'n cynnwys dadansoddiad o'r canfyddiadau a'r camau gweithredu sydd eu hangen. Fe'u gwahoddir wedyn i weithio law yn llaw ag aelodau o Dîm yr Iaith Gymraeg i sicrhau bod unrhyw newidiadau a / neu welliannau angenrheidiol yn gallu cael eu gwneud cyn gynted â phosibl.

Mae rheolwyr yn parhau i fod yn barod ac yn ymroddedig i sicrhau gwelliannau, er gwaethaf y pwysau a'r cymhlethdodau ychwanegol y bu'n rhaid iddynt eu hwynebu oherwydd y pandemig. Mae'r cynllun yn parhau i sicrhau bod diffygion yn cael eu nodi a'u hunioni'n gyflym mewn safleoedd ar draws gogledd Cymru.

Er gwaetha'r cyfyngiadau presennol, mae'r cynllun ar ei newydd wedd heb os wedi cyfrannu at ddatblygu a chyfoethogi darpariaethau cyfrwng Cymraeg y Bwrdd Iechyd yn gyffredinol yn ystod y misoedd diwethaf, wrth i wahanol safleoedd / meddygfeydd / gwasanaethau geisio dychwelyd i rywfaint o normalrwydd ar ôl dwy flynedd heriol.

Mae pob ysbyty cymuned a meddygfa a reolir bellach wedi'u cynnwys yn y cynllun ar o leiaf ddau achlysur. Mae ein harolygon 'siopwr cudd' diweddaraf felly wedi ein galluogi i fesur pa gynnydd a wnaed ar wahanol safleoedd mewn perthynas â darparu gwasanaethau dwyieithog, ac ers i'r cynllun gael ei gyflwyno gyntaf.

Ar yr un pryd, mae cymharu data sydd newydd ei gasglu â chanlyniadau gwaelodlin cychwynnol o arolygon a gynhaliwyd cyn mis Mawrth 2020 hefyd yn caniatáu inni fesur sut mae pandemig COVID-19 wedi dylanwadu ar ddarparu gwasanaethau cyfrwng Cymraeg o fewn y Bwrdd Iechyd.

Er gwaetha'r pandemig, mae canfyddiadau diweddar wedi cadarnhau bod safonau a gofnodwyd yn flaenorol yn dal i gael eu cynnal mewn sawl lleoliad Bwrdd Iechyd, tra bod rhai rheolwyr meddygfeydd / gwasanaeth hyd yn oed wedi gallu rhoi gwelliannau yn eu lle.

Mae'r arolygon 'siopwr cudd' yn parhau i ddatgelu enghreifftiau niferus o arfer dda sy'n bodoli eisoes mewn perthynas â'r Gymraeg. Rhennir y rhain wedyn â safleoedd / meddygfeydd / adrannau eraill, fel y bo'n briodol.

Er mwyn sicrhau mwy o atebolrwydd, mae canfyddiadau cyffredinol yn dal i gael eu rhannu gyda'r Timau Rheoli Ardal ac Ysbytai, a chyflwynir adroddiad manwl i Fforwm Strategol Iaith Gymraeg y Bwrdd lechyd bob chwarter. Drwy wneud hyn, gellir parhau i ganfod a delio gyda thueddiadau ehangach, yn ogystal â materion mwy lleol.

Mae'r cynllun yn rhan hanfodol o Gynllun Blynnyddol yr Iaith Gymraeg ar gyfer 2022-2023, a bydd ymweliadau safle yn cychwyn eto o'r ail chwarter ymlaen.

Safonau'r Gymraeg

Mae Safonau'r Gymraeg bellach wedi bod yn weithredol ers cael eu pennu'n wreiddiol ar 30 Mai 2019. Bu cynnydd sylweddol i symud y safonau yn eu blaenau o fewn y sefydliad. Mae Swyddog Cydymffurfiaeth Safonau'r Gymraeg yn parhau i ddarparu cyfarwyddyd ar draws y sefydliad ar weithredu'r Safonau, yn ogystal â chefnogi a hwyluso'r ddarpariaeth ar lawr gwlad.

Mae'r mecanweithiau i sicrhau cydymffurfiaeth dan ofal Grŵp Rheoli Prosiect Safonau'r Gymraeg (Project Management Group - PMG). Mae'r aelodaeth yn cynnwys arweinwyr enwebedig o bob rhan o'r Bwrdd lechyd, sy'n cynrychioli meysydd gwasanaeth a chlinigol.

Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae'r PMG wedi canolbwyntio ar adolygu Cydymffurfiaeth gan ddefnyddio dull hunanasesu er mwyn gweld a yw'r cynnydd a wnaed cyn y pandemig Covid-19 wedi'i gynnal, a pha gymorth ychwanegol sydd ei angen i gefnogi gwasanaethau i gyflawni eu gofynion a dyletswyddau.

Mae pob gwasanaeth wedi llunio adroddiad amlygu a fydd yn caniatáu iddynt fesur ac asesu eu cydymffurfiaeth yn erbyn pob Safon. Rydym ar hyn o bryd yn gweithio drwy'r canfyddiadau, a fydd yn ein galluogi i nodi unrhyw feysydd o ddiffyg cydymffurfio posibl a galluogi'r tîm i ganolbwyntio ar y materion hynny os oes angen.

Mae Swyddog Cydymffurfiaeth Safonau'r Gymraeg yn parhau i gyfarfod yn rheolaidd â chynrychiolwyr y PMG, naill ai fel grŵp neu'n unigol, ac mae hynny'n caniatáu i drafodaethau manylach ddigwydd am Safonau sy'n benodol i feysydd arbennig.

O ran Safonau penodol, mae cynnydd wedi parhau gyda Safonau 50-53 mewn perthynas â darparu gwasanaethau derbynfa yn y Gymraeg. Darperir cyrsiau wedi'u teilwra'n arbennig ar gyfer staff derbynfa gan ein Tiwtor Cymraeg mewnol fel y manylir ymhellach ymlaen yn yr adroddiad hwn. Cynhwyswyd enghraifft o arfer dda o fewn yr Adran Radioleg yn holiadur Hunanasesiad diweddar Comisiynydd y Gymraeg. Maent wedi mabwysiadu dull gweledol o adnabod staff sy'n siarad Cymraeg trwy arddangos

poster ym mhob derbynfa sy'n nodi pa aelodau o staff ar ddyletswydd sy'n gallu darparu gwasanaeth Cymraeg. Mae hyn wedi sicrhau bod gan yr adran broses yn ei lle sy'n eu helpu i gydymffurfio'n llawn â'r Safonau ac i ymateb i anghenion ieithyddol cleifion.

Yn ystod y flwyddyn adrodd, bu nifer o drafodaethau lefel uchel yng nghyfarfodydd y Bwrdd ynghylch Safon 37. Mae'r Safon yma'n ymwneud ag a ddylid llunio dogfen, sydd ar gael i un neu fwy o unigolion yn y Gymraeg:

- (a) os yw'r testun yn awgrymu y dylid ei chynhyrchu yn Gymraeg, neu
- (b) os yw'r gynulleidfa a ragwelir, a'u disgwyliadau, yn awgrymu y dylid cynhyrchu dogfen yn y Gymraeg

Yn dilyn y penderfyniad yng nghyfarfod y Bwrdd lechyd ym mis Tachwedd 2020 i gyfieithu'r holl Eitemau Sefydlog ar yr agenda, rhoddwyd ystyriaeth ychwanegol i gynydd yn y gallu i gydymffurfio â Safon 37 yn ystod 2021-2022. Nid yw safon 37 yn amlinellu dull cyfieithu cyffredinol ar draws holl ddogfennau'r Bwrdd lechyd. Yn hytrach, mae'n ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau adolygu'r "testun" a'r "gynulleidfa a ragwelir" i benderfynu a oes "disgwyliad" neu "awgrym" y dylid cynhyrchu'r ddogfen yn y Gymraeg.

Cytunwyd felly yng nghyfarfod y Bwrdd ym mis Gorffennaf 2021 y byddai asesiad yn cael ei gynnal o dri chyfarfod nesaf y Bwrdd lechyd (Medi 2021, Tachwedd 2021 ac Ionawr 2022) i benderfynu pa bapurau y byddai disgwyl iddynt fod wedi cael eu cyfieithu. Cynhyrchwyd yr asesiad yn unol â'r canllawiau a dderbyniwyd gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg mewn perthynas â Safon 37, sy'n ymgorffori'r elfennau y dylid eu hystyried wrth benderfynu ar ofynion cyfieithu. Nid oes llawer o hyblygrwydd o ran yr ystyriaethau i'w cymhwyso oherwydd hynny.

Y prif ystyriaethau o fewn yr asesiad yw:

- a yw testun y ddogfen yn ymwneud â mater sy'n berthnasol i, yn effeithio, neu'n bwysig i nifer fawr o unigolion (*a ddiffinnir fel trigolion Cymru yn gweithredu yn eu capasiti personol*)
- a yw testun y ddogfen yn ymdrin â materion yn ymwneud â'r Gymraeg
- a yw'r ddogfen yn un a fydd yn cael ei harddangos yn gyhoeddus
- a yw'n hysbys bod canran neu nifer fawr o'r gynulleidfa a ragwelir yn siaradwyr Cymraeg, ac y mae'r Gymraeg yn ystyriaeth bwysig iddynt neu maent yn gweithredu yn y Gymraeg
- a ofynnodd mwy nag un person i'r ddogfen fod ar gael yn y Gymraeg
- a yw'r ddogfen yn debygol o ddenu ymateb a sylw'r cyhoedd (ee ar gyfryngau cymdeithasol)
- a yw'r ddogfen yn un y mae'n ofynnol i unigolion ymateb iddi

Yn ystod ymarfer asesu a dadansoddi, daeth yn amlwg y byddai hyn yn cael effaith sylweddol ar gapasiti, galw ac amserlenni. Darparwyd opsiynau ar gyfer y camau nesaf, a oedd yn cynnwys:

OPSIWN 1:

Parhau gyda'r broses gyfredol o gyfieithu agenda, cofnodion, cyflwyniad ac eitemau sefydlog.

OPSIWN 2:

Gweithredu'r asesiad yn achos **holl** bapurau'r Bwrdd, a allai ddileu'r angen i gyfieithu eitemau sefydlog (er na fyddai hyn yn cael effaith sylweddol ar gyfanswm nifer geiriau a'r cyfnod sydd ei angen ar gyfer cyfieithu).

OPSIWN 3:

Gweithredu'r broses asesu dros y tri chyfarfod Bwrdd nesaf gydag adolygiad ymhen chwe mis o'r hyn y gellir ei gyflawni a'i gynnal yn yr hirdymor.

Gan fod y Bwrdd yn awyddus i gryfhau ei ymrwymiad i'r Gymraeg, cytunwyd mai'r trydydd opsiwn fyddai'r dull mwyaf cadarn a theg. Mae hyn wedi bod yn arfer safonol dros y cyfarfodydd Bwrdd diwethaf, a bydd yn cael ei adolygu i weld a yw hynny'n gynaliadwy yn ystod y flwyddyn adrodd hon. Mae'r penderfyniad hwn yn dangos yr ymrwymiad a'r gefnogaeth ar lefel y Bwrdd i sefydlu hunaniaeth Bwrdd Iechyd dwyieithog.

Y "Cynnig Rhagweithiol"

Gan fod mis Mawrth 2019 yn nodi diwedd cyfnod tair blynedd rhaglen ddilynol Fframwaith Strategol Llywodraeth Cymru '*Mwy na geiriau...*', datblygwyd Cynllun Gweithredu 2019-2020 sy'n parhau i fod yn weithredol hyd nes y cyhoeddir y cynllun nesaf yn 2022. Mae'r cynllun hwn yn rhoi fframwaith i'r Bwrdd Iechyd i ddatblygu ein strwythur ein hunain ar gyfer sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd yr ydym yn hyrwyddo a darparu gwasanaethau Cymraeg yn y sector iechyd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn parhau i wneud cynnydd yn erbyn y cynllun ac mae'n rhagweithiol yn yr holl feysydd thema:

Thema 1 – cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg

Thema 2 – cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg

Thema 3 – Creu amodau ffafriol – seilwaith a chyd-destun

Un o brif egwyddorion *Mwy na geiriau* yw'r "Cynnig Rhagweithiol", gyda blaenoriaeth i ddod â'r "Cynnig Rhagweithiol" i'r gwasanaethau rheng flaen. Arweiniodd y Bwrdd Iechyd trwy ddatblygu dull allweddol o adnabod dewis iaith trwy ei Gynllun Dewis Iaith arobryn, sy'n darparu'r sail ar gyfer cyflwyno'r "Cynnig Rhagweithiol" yn llwyddiannus.

Er gwaethaf y cyfyngiadau parhaus a'r pwysau ychwanegol a grëwyd gan bandemig COVID-19, parhaodd Cynllun Dewis Iaith arobryn y Bwrdd Iechyd i weithredu yn wardiau ein ysbytai ledled Gogledd Cymru yn ystod 2021-22.

Mae'r mangedau 'Cymraeg' oren hawdd eu gweld bellach yn cael eu defnyddio i wneud darparu gwasanaethau dwyieithog a'r egwyddor "Cynnig Rhagweithiol" yn haws mewn nifer o leoliadau, o Ysbyty Tywyn yn ne Sir Feirionnydd i Ysbyty Cymunedol y Waun ar y ffin rhwng Wrecsam a Lloegr. Mae'r cynllun syml hwn wedi ffynnu ac mae'n parhau i fod yn boblogaidd iawn gyda chleifion a staff fel ei gilydd.

Treialwyd y cynllun yn wreiddiol ar wardiau dethol yn Ysbyty Gwynedd yn 2017, a chafodd ei ehangu'n sylweddol i gynnwys wardiau yn Ysbyty Glan Clwyd a nifer o safleoedd cymunedol ddwy flynedd yn ddiweddarach. Mae'r Cynllun Dewis Iaith yn annog wardiau i osod y magnedau oren ar fyrddau gwyn wrth ochr gwelyau a byrddau gwybodaeth staff, er mwyn gallu adnabod cleifion a gweithwyr y Bwrdd Iechyd sy'n siarad Cymraeg.

Mae'r cynllun yn cyflymu'r broses o baru defnyddwyr gwasanaeth Cymraeg â chlinigwyr Cymraeg eu hiaith megis meddygon, nyrsys a chynorthwyrwyr gofal iechyd sydd wedi'u lleoli'n bennaf ar y ward ei hun. Fodd bynnag, mae'r cynllun hefyd yn hwyluso gwaith cynllunio ar raddfa ehangach o fewn y Bwrdd Iechyd, gan fod aelodau o'r gweithlu clinigol ehangach megis ffisiotherapyddion a fferyllwyr sy'n ymweld â'r wardiau hefyd yn gallu adnabod a defnyddio'r magnedau oren i sicrhau bod eu gwasanaethau hwy hefyd yn cael eu defnyddio er mwyn rhoi gwasanaethau yn unol ag anghenion ieithyddol claf.

Ysbyty Glan Clwyd – Dadansoddiad o'r Gweithredu

Cyflwynwyd y Cynllun Dewis Iaith ar y rhan fwyaf o wardiau Ysbyty Glan Clwyd ym mis Mai 2019 ac mae wedi parhau i gael ei weithredu ledled yr ysbyty ers hynny. Tra bo'r cynllun yn cael ei weithredu mewn modd anffurfiol ar rai wardiau (h.y. heb gadw cofnod ysgrifenedig o'r gwaith), mae Ffurflen Awdit Misol wedi'i chreu i hwyluso'r broses o gasglu data perthnasol.

Mae pob Ffurflen Awdit Misol yn cynnwys y wybodaeth ganlynol mewn perthynas â ward / uned benodol:

- *Cyfanswm y cleifion sy'n cael / sydd wedi derbyn gofal;*
- *Nifer y cleifion Cymraeg eu hiaith sy'n cael / wedi derbyn gofal;*
- *Nifer y cleifion Cymraeg eu hiaith a ddewisodd gymryd rhan yn y Cynllun Dewis Iaith (h.y. trwy ganiatáu i fagnet logo oren 'Iaith Gwaith' gael ei arddangos ar y bwrdd gwyn uwchben / wrth ymyl eu gwely);*
- *Faint o staff y ward / uned sy'n siarad Cymraeg.*

Anogir Prif Nyrsys a/neu Lanhawyr, sy'n bennaf gyfrifol am weinyddu'r cynllun, i lenwi'r ffurflen hon fel rhan o archwiliadau ansawdd a diogelwch misol eu ward ac i anfon yr holl dystiolaeth a nodir am ddefnydd y magnedau oren ymlaen i Dîm y Gymraeg. Mae'r data a gesglir yn rhoi cipolwg cynhwysfawr o ddefnydd, llwyddiannau a phoblogrwydd y Cynllun Dewis Iaith ymhlith defnyddwyr gwasanaethau.

Mae'r dadansoddiad hwn yn canolbwyntio ar wybodaeth a dderbyniwyd gan chwe ward / uned benodol ar safle Bodolwyddan rhwng Ebrill 2021 a Mawrth 2022.

Rhyngddynt, darparodd y chwe ward / uned a gymerodd ran wasanaethau gofal iechyd amrywiol i gyfanswm o 819 o gleifion yn ystod y cyfnod dan sylw a oedd yn cynnwys ffurflenni archwilio 47 mis. Nododd cyfanswm o 101 (neu 12.33 y cant) o'r cleifion hyn eu bod yn siarad Cymraeg. Ar ôl cael gwybod am y Cynllun Dewis Iaith,

nododd 63 (neu bron i ddwy ran o dair) o'r cleifion Cymraeg hyn eu bod yn dymuno cael maged logo oren 'laith Gwaith' ar y bwrdd gwyn wrth ymyl / uwchben eu gwely i ddangos eu bod yn siarad Cymraeg. Yn y tabl isod darperir dadansoddiad manwl fesul ward / uned o'r niferoedd a gymerodd ran ar gyfer y flwyddyn adrodd gyfan.

Ward / Uned	Nifer y cofnodion misol a ddarparwyd	Cyfanswm nifer y cleifion ar y ward yn ystod y cyfnod cofnodi	Nifer y cleifion oedd yn siarad Cymraeg	Nifer y cleifion Cymraeg eu hiaith a ddewisodd gymryd rhan yn y Cynllun Dewis laith	Canran y cleifion Cymraeg eu hiaith a ddewisodd gymryd rhan yn y Cynllun Dewis laith
1 Ward 1	7	169	20	19	95%
2 Ward 2 (Gofal yr Henoed)	6	135	14	2	14%
3 Ward 3 (Fasgwlaidd)	6	115	25	12	48%
4 Ward Enfys (NWCTC)	10	180	25	13	52%
5 Uned Newyddenedigol	10	99	11*	11*	100%
6 Wardiau 17 a 18 (Uned y Plant)	8	121	6	6	100%
Cyfanswm:	47	819	101	63	63.63%

* Gan fod pob un o'r cleifion yn yr uned fabanod newydd- anedig yn fabanod (nad ydynt yn siarad unrhyw iaith eto), y 'cleifion newyddenedigol Cymraeg eu hiaith' y cyfeirir atynt yn Nhabl 3 (uchod) yw rhieni'r babanod newydd-anedig .

Mae'r data a dderbyniwyd am y defnydd o'r magedau oren yn Ysbyty Glan Clwyd rhwng Ebrill 2021 a Mawrth 2022 yn awgrymu bod gweithredu'r Cynllun Dewis laith yn yr ysbyty yn parhau i fod yn llwyddiannus a phoblogaidd ymhlith cleifion, er gwaethaf y pwysau a'r cymhlethdodau ychwanegol a achoswyd gan bandemig COVID- 19.

Dewisodd mwyafrif y defnyddwyr gwasanaeth Cymraeg eu hiaith optio mewn i'r Cynllun Dewis laith ac adlewyrchir hyn yn glir gan y ffaith bod nifer fawr o'r ffurflenni archwilio a ddadansoddwyd yn nodi cyfraddau cyfranogiad misol o dros 80 y cant. Fel y dangosir gan y data a ddarparwyd gan yr Unedau Plant a Newydd-anedig, mae'r defnydd o'r cynllun maged oren yn parhau i fod yn uchel iawn ymhlith rhai grwpiau cleifion. Cofnododd y ddau wasanaeth yma gyfraddau optio mewn o 100 y cant yn ystod 2021-22.

Mae hyn yn arbennig o galonogol gan fod *Mwy na geiriau* yn nodi fod plant a phobl ifanc yn grŵp cleifion agored i niwed a bod ganddynt fwy o angen derbyn eu gwasanaethau yn eu mamiaith. Mae'n amlwg felly fod argaeledd y Cynllun Dewis laith yn parhau i fod yn eithriadol o bwysig o fewn rhai cyd-destunau gofal iechyd.

Y “Cynnig Rhagweithiol” - Betsi ar ei Gorau!

Mae Ward Hebog yn Ysbyty Gwynedd yn un o'r wardiau sydd wedi parhau i weithredu'r Cynllun Dewis Iaith drwy gydol y pandemig. Mae hyn wedi sicrhau bod cleifion yn cael cynnig gwasanaethau Cymraeg yn gyson. Bu Rheolwr Ward Hebog, Sian Roberts, yn gweithio gyda Thîm yr Iaith Gymraeg i gasglu adborth a gwerthuso bodlonrwydd cleifion gyda'r cynllun.

Defnyddiwyd holiadur byr i gasglu barn ac, ynghyd â rhoi adborth am y Cynllun Dewis Iaith ei hun, rhoddodd nifer o'r cleifion a gymerodd ran eu barn am argaeledd cyffredinol gwasanaethau dwyieithog yn Ysbyty Gwynedd.

Roedd yr ymateb yn hynod galonogol a mae rhai sylwadau gan y cyfranogwyr isod.

***‘Mae digon o staff
ar y ward yn siarad
Cymraeg ac fe wnes i
elwa o’u cael yno yn
ystod fy arhosiad’.***

*Meddai Margaret Whale,
claf o Faesgeirchen ym Mangor
(llun ar y chwith)*

Wedi treulio tair wythnos fel claf ar Ward Hebog, dywedodd **Dewi Jones** o Gaernarfon:

‘Roeddwn i’n gallu siarad Cymraeg bob dydd a’r manged oren uwchben fy ngwely yn gadael i bawb wybod mai ‘Cymraeg’ yw fy iaith ddewisol. Mae hi gymaint yn haws i mi siarad yn fy mamiaith – yn enwedig pan dwi’n sâl, a dwi’n ei chael hi’n llawer haws deall a phrosesu gwybodaeth pan gaiff ei roi i mi yn y Gymraeg’.

Dywedodd **Dewi Owen**, o Ddolgellau:

‘Roedd yn braf iawn clywed cymaint o acenion Cymraeg gwahanol ar y ward. Mwynheais yn arbennig drafod tafodieithoedd Cymraeg rhanbarthol a bratiaith gyda rhai o’r staff... esboniais ein bod yn galw ‘rwdan’ yn ‘swêj’ yn Nolgellau! Mae’n brafiach gallu trafod pethau yn y Gymraeg’.

Rhaglen Hyfforddiant Iaith Gymraeg

Mae Tîm Hyfforddiant yr Iaith Gymraeg yn dal i weld effaith yr heriau a wynebwyd yn ystod pandemig COVID-19 ac maent yn parhau i addasu eu hadnoddau addysgu, eu modelau a'u dulliau addysgu i sicrhau eu bod yn cefnogi ein staff hynod brysur ac ymroddedig. Mae'r Tîm yn gweithio mewn modd hyblyg er mwyn cynnig y model cymorth gorau posibl i staff, a chyd-fynd â'u hamserlenni gwaith a phatrymau sifft. Mae hyn yn dylanwadu ar y math o gyrsiau a fyddai'n gweddu orau i'w hanghenion. Oherwydd y cyfyngiadau ymweld o ganlyniad i'r pandemig, mae llawer o'n staff yn sylweddoli'n fwy nag erioed beth yw pwysigrwydd gallu siarad Cymraeg gyda chleifion a defnyddwyr gwasanaeth, ac mae hyd yn oed ychydig o eiriau Cymraeg gan staff yn gysur i'n cleifion Cymraeg.

Mae'r Tîm yn parhau i hyrwyddo a hysbysebu'r holl gyfleoedd hyfforddiant iaith Gymraeg trwy fewnwyd newydd y Bwrdd Iechyd, ' BetsiNet '. Mae ' BetsiNet ' bellach yn weithredol ar draws y Bwrdd Iechyd, ac mae'r Tîm yn diweddarau'r tudalennau'n wythnosol. Mae'r wybodaeth wedi'i gosod yn glir er mwyn i'r holl staff allu chwilio am gyrsiau a gwybodaeth berthnasol. Ceir carwsél o bostiadau 'Newyddion' ar frig y dudalen gyntaf yn dwyn sylw at unrhyw wybodaeth newydd; mae hwn yn ddull newydd lle gall staff gael mynediad at wybodaeth am hyfforddiant iaith Gymraeg heb orfod chwilio drwy dudalennau'r fewnwyd.

Darparu Hyfforddiant Iaith Gymraeg

Dros y flwyddyn adrodd ddiwethaf, cynigiwyd amrywiaeth o gyrsiau rhithiol ar lefelau gwahanol. Adnewyddwyd cytundeb deuddeg mis gyda'r 'Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol' o dan y 'Cynllun Iaith Gwaith' a ariennir gan Lywodraeth Cymru. Sicrhodd hyn fod cyfleoedd a chydweithio wedi gallu parhau a bod cyllid ar gyfer ein Swyddog Cefnogi Hyfforddiant Iaith Gymraeg. Mae'r Swyddog Cefnogi yn parhau i gynnig gwersi yn dilyn cyrsiau rhagflas, tiwtorialau, sesiynau sgwrsio a chefnogaeth barhaol i'n dysgwyr, yn ogystal â hwyluso a delio ag ymholiadau yn ddyddiol.

Mae 669 aelod o staff wedi cymryd rhan yn ein cyrsiau 'Cymraeg Gwaith' dros y flwyddyn ddiwethaf; mae hyn yn gynydd o 58 y cant ers y llynedd.

Cofrestrodd 316 o ddysgwyr ar gwrs ar-lein deng awr a ddarparwyd gan 'Cymraeg Gwaith'. Roedd pum cwrs gwahanol ar gael, gyda dau gwrs wedi'u teilwra'n benodol ar gyfer y sector iechyd a gofal. Mae ein Swyddog Cefnogi yn parhau i gadw mewn cysylltiad rheolaidd, gan annog ac atgoffa staff i gwblhau'r cyrsiau 10 awr. Mae'r Tîm yn parhau i fanteisio ar bob cyfle i hyrwyddo'r cyrsiau 10-awr, ee pan ddaw ymholiad gan aelod o staff, a defnyddir y cyrsiau hefyd i ategu cyrsiau wyneb yn wyneb gyda thiwtor neu baratoi ar gyfer cwrs yn y dyfodol. Mae'r dolenni cofrestru hefyd yn eithaf amlwg ar ein tudalennau BetsiNet newydd , felly maent ar gael i unrhyw aelod o staff a fydd yn pori ein tudalennau dysgu Cymraeg.

Cofrestrodd 334 aelod o staff ar ein cyrsiau 60 awr Mynediad Rhan 1, Mynediad Rhan 2 neu Lefel Sylfaen Rhan 1 sef cyrsiau ar-lein Cymraeg hunan-astudio a ddarperir gan 'Cymraeg Gwaith'. Mae'r cyrsiau hyn wedi bod yn boblogaidd iawn gyda'n staff gan y

gellir cwblhau'r cyrsiau pan fo amser yn caniatáu a phan fydd hynny'n siwtio'r dysgwr. Er mai cyrsiau hunan-astudio yw'r rhain, mae cefnogaeth tiwtor ar gael a gwahoddir dysgwyr i sesiynau tiwtorial i ofyn cwestiynau ac i ymarfer eu Cymraeg gyda dysgwyr eraill BIPBC.

Mynychodd 17 aelod o staff gwrs rhithiol dwys gyda Nant Gwrtheyrn yn ystod y flwyddyn. Cynhaliwyd cwrs Sylfaen rhithiol yn benodol ar gyfer staff y Bwrdd Iechyd ym mis Gorffennaf 2021 a mynychodd wyth o'n staff y cwrs hwnnw. Fel arfer cyflwynir y cyrsiau hyn fel cwrs preswyl un wythnos, ond oherwydd y sefyllfa gyda COVID-19, fe'u cynhaliwyd yn rhithiol. Erbyn Gwanwyn 2022, roedd Nant Gwrtheyrn yn cynnig cyrsiau preswyl a bu dau ddysgwr yn y Nant am wythnos.

Roedd hyfforddiant ychwanegol yn cael ei ddarparu'n fewnol gan ein Tiwtor Iaith Gymraeg. Roedd hyn yn cynnwys:

- Wyth gwers bloc wythnosol (o Lefelau Mynediad Rhan 1 i Uwch)
- Sesiynau 1:1 gydag uwch staff, gan gynnwys y Prif Weithredwr a nifer o unigolion ar lefel y Bwrdd
- Gweithdy Bwrdd ar gyfer pob Cyfarwyddwr Gweithredol ac Aelodau Annibynnol
- Sesiynau blasu fel rhan o ymgyrch 'Defnyddiwch eich Cymraeg' y Bwrdd Iechyd*
- Cyrsiau wedi'u teilwra ar gyfer timau gydag arbenigeddau penodol
- Cwrs Sgiliau Cymraeg i Staff Derbynfeydd

Cafodd cyfanswm o 245 o staff gefnogaeth uniongyrchol gan ein Tiwtor.

Datblygwyd y sesiynau blasu uchod i gefnogi'r ymgyrch 'Defnyddiwch eich Cymraeg', gyda'r nod o annog staff i ddefnyddio pa bynnag sgiliau Cymraeg sydd ganddynt yn y gwaith, boed hynny gyda chydweithwyr, cleifion a /neu ymwelwyr. Roedd y gwersi yn gyfle gwych i staff gwrdd â'r Tiwtor Cymraeg newydd ac i ennyn diddordeb ymhlith dysgwyr sydd eisiau parhau i ddysgu a gwella eu Cymraeg. Roedd adborth o'r cyrsiau'n nodi bod 96 y cant o'r dysgwyr yn 'hapus iawn' gyda chynnwys y wers flasu. Dywedodd 76 y cant o'r dysgwyr eu bod yn teimlo eu bod wedi gwella eu sgiliau Cymraeg ac roedd 92 y cant eisiau parhau i ddysgu Cymraeg.

Yn dilyn llwyddiant y gwersi blasu ym mis Gorffennaf/Awst 2021, creodd y tiwtor Raglen Hyfforddiant Cymraeg newydd. Dyfeisiwyd y rhaglen yn strategol i ddarparu cyrsiau ar gyfer gwahanol feysydd o fewn y sector iechyd yn benodol, a llwyddodd y tiwtor i deilwra pob cwrs i gwrdd ag anghenion pob unigolyn. Cynigiwyd amrywiaeth o gyrsiau ar wahanol lefelau a lansiwyd y rhain ym mis Medi 2021. Braf oedd gweld bod nifer o unigolion o'r sesiynau blasu wedi cofrestru ar gyfer y gwersi wythnosol.

Ar ôl cwblhau eu bloc 10 wythnos o wersi wythnosol ym mis Medi anfonwyd ffurflen werthuso electronig, i'w dychwelyd yn ddiennw, at bob dysgwr trwy Microsoft Forms. Roedd canfyddiadau'r ffurflen werthuso yn nodi bod 97 y cant o'r dysgwyr yn 'hapus iawn' gyda chynnwys y cwrs 10 wythnos, a dywedodd cant y cant o'r dysgwyr eu bod wedi mwynhau'r gwersi. Mae arddull addysgu'r tiwtoriaid, adnoddau, cefnogaeth a phroffesiynoldeb i gyd yn ffactorau sy'n sicrhau bod dysgwyr yn cwblhau'r cwrs ac yna'n parhau â'u taith ddysgu. Dywedodd naw deg saith y cant o'r dysgwyr eu bod yn teimlo eu bod wedi gwella eu sgiliau Cymraeg. Mae hyn yn galonogol gan fod y gallu i ddeall Cymraeg yn rhoi sylfaen dda iddynt ar gyfer cyfathrebu â phobl eraill. Mae hyn

yn rhywbeth y gall rheolwyr a darparwyr fod yn falch ohono ac adeiladu arno i sicrhau cynnydd yn y defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle yn y dyfodol, yn enwedig gyda chleifion a chydweithwyr.

Roedd cant y cant o'r dysgwyr yn credu eu bod wedi cael digon o gefnogaeth gan y Tiwtor. Rhoddwyd canmoliaeth i'r tiwtoriaid a lefel gyffredinol y gefnogaeth a roddwyd gan y Bwrdd lechyd.

Tystysgrif Sgiliau Iaith Gymraeg – Coleg Cymraeg Cenedlaethol

Mae'r Dystysgrif Sgiliau Iaith (TSI) yn gymhwyster cydnabyddedig ac achrededig gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol a Chyd Bwyllgor Addysg Cymru. Cafodd y dystysgrif ei datblygu i alluogi ymgeiswyr i ennill dystysgrif sy'n dystiolaeth o'u sgiliau Cymraeg a'u gallu i weithio drwy gyfrwng y Gymraeg. Y nod hefyd yw hybu'r gallu i gyfathrebu'n hyderus ac yn broffesiynol yn Gymraeg, yn ysgrifenedig ac ar lafar er mwyn ymateb i anghenion y boblogaeth leol a defnyddwyr gwasanaeth. Er gwaethaf blwyddyn anodd oherwydd COVID-19, mae'r Bwrdd lechyd yn falch o gyhoeddi bod pedwar aelod o staff wedi llwyddo yn yr arholiad TSI ym mis Awst 2021. Yn dilyn llwyddiant y cynllun yn y blynyddoedd a fu, mae'r Bwrdd lechyd wedi cael cynnig parhau â'r cynllun cydweithredol hwn. Byddwn felly'n parhau i weithio gyda'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol, gan ymestyn y cytundeb ymhellach. Eleni safodd dau aelod o staff yr arholiad llafar ac ysgrifenedig a byddant yn cael eu canlyniadau ym mis Awst 2022.

Cefnogaeth Hyfforddiant Ychwanegol

Cinio Clebran

Mae Cinio Clebran yn parhau i fynd o nerth i nerth, ond yn rhithiol, ac mae'n braf adrodd bod cyfranogwyr newydd a gwahanol yn mynychu bron bob sesiwn. Cynhelir y Cinio Clebran bob yn ail ddydd Mercher rhwng 12.30 a 1.30pm dros Teams. Penderfynwyd creu cyflwyniadau PowerPoint yn cynnwys geirfa ac ymadroddion allweddol yn y Gymraeg a chyfieithiadau er mwyn cefnogi'r dysgwyr a'u hannog i gymryd rhan yn sgysiau'r Cinio Clebran. Mae clywed dysgwyr yn sgwrsio ac yn cyfrannu'n naturiol yn wych, ac yn dangos llwyddiant i annog staff i ddefnyddio eu Cymraeg mewn sefyllfaoedd anffurfiol.

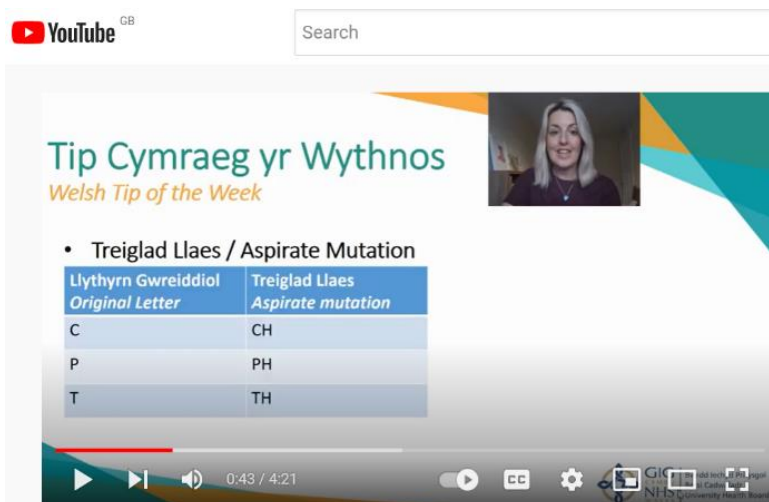
Nôl ym mis Hydref 2021, lansiodd Tîm y Gymraeg ei Wythnos Gymraeg flynyddol o fewn y Bwrdd lechyd, sy'n cyd-fynd â'r Diwrnod Su'Mae cenedlaethol. I ddathlu 'Wythnos y Gymraeg' cynhaliodd tîm yr iaith Gymraeg Gwis Cinio Clebran arbennig. Braf oedd cael croesawu aelodau'r Bwrdd a'n swyddogion iaith i fod yn gapteiniaid a chynorthwyywyr i'r timau, a chymerodd 12 o ddysgwyr ran yn y digwyddiad hwn.

Tudalen Facebook Dysgwyr Cymraeg BIPBC

Mae 'Ffrindiau Dysgwyr Cymraeg Betsi Welsh Learners Friends' yn grŵp preifat ar Facebook. Defnyddir y grŵp caeedig i roi cyhoeddusrwydd i ddigwyddiadau, cyrsiau a gweithgareddau; mae hefyd yn rhoi cyfle i ddysgwyr ryngweithio, trafod a gofyn cwestiynau mewn amgylchedd anffurfiol, ac mae 94 o aelodau ar hyn o bryd. Mae hyn yn gynydd o 20 y cant ers mis Mawrth 2021. Mae grŵp Facebook cyhoeddus, 'Dysgwyr Cymraeg Betsi', yn parhau i gael ei ddefnyddio i roi enghreifftiau o arferion da a straeon am lwyddiant. Mae 181 o ddilynwyr ar hyn o bryd ar y dudalen honno, sy'n gynydd o 30 y cant ers mis Mawrth 2021.

udalen YouTube Tiwtor y Gymraeg

Fel rhan o ymgyrch 'Wythnos y Gymraeg' ym mis Hydref 2021, creodd y Tiwtor fideo o ymadroddion Cymraeg yr wythnos. Mae hyn yn sicrhau bod y dysgwyr yn gallu clywed yr ynganiad cywir yn ogystal â gweld y testun ar y sgrin. Ar ôl ei olygu mae'r fideo yn cael ei rhannu ar dudalen YouTube y Tiwtor, ac mae'r ddolen o'r dudalen YouTube yn cael ei rannu trwy dudalen Facebook y Dysgwyr Cymraeg a'i huwchlwytho i dudalennau BetsiNet. Rhennir dolen i'r fideo trwy neges gyffredinol wythnosol y Cadeirydd a'r Prif Weithredwr, gan sicrhau bod yr holl staff yn cael mynediad i'r fideo ac yn gallu dysgu brawddeg o Gymraeg bob wythnos.

Lluniau Mewn Llefydd Lloerig !

Fel rhan o ddatiliadau Wythnos y Gymraeg, cynhaliwyd Cystadleuaeth Ffotograffau Creadigol Cymraeg ar gyfer ein dysgwyr. Cawsant eu hannog i dynnu lluniau mewn mannau anarferol gan wisgo neu ddal adnodd Cymraeg ee gwisgo cortyn gwdddf 'Cymraeg', darllen/defnyddio'r cylch allweddi dysgwr Cymraeg ac ati. Derbyniwyd llawer o luniau diddorol a chreadigol a gosodwyd montage ohonynt ar Facebook ac ar ein tudalennau mewnwyd. Rhoddodd elusen Awyr Las y Bwrdd Iechyd fasged o gynnyrch Cymreig lleol i'r enillydd.

Roedd y llun buddugol yn dangos dysgwr yn edrych ar ei chylch allweddi Cymraeg tra ar linell sip. Mae gweithgareddau fel hyn yn helpu i ddod â'n dysgwyr at ei gilydd mewn ffordd hwyliog ac anffurfiol, ac roedd hefyd yn gymorth i hysbysebu'r gwahanol adnoddau Cymraeg sydd ar gael i staff.

Dysgwr Cymraeg y Flwyddyn Betsi

Roedd seremoni Dysgwr Cymraeg y Flwyddyn BIPBC, a gynhaliwyd ar 1 Mawrth 2022 yng Ngwesty'r Oriel, Llanellwyr, yn gyfle i ddathlu ymroddiad staff ar draws y sefydliad, a dangos manteision buddsoddi mewn hyfforddiant Cymraeg mewnol.

Dechreuodd y gwaith cynllunio ar gyfer y gwobrau ym mis Medi 2021 gyda Thîm y Gymraeg yn rhoi cyfle i staff enwebu eu cydweithwyr a oedd wedi ymrwymo i ddysgu Cymraeg i safon uchel, ac a oedd wedi defnyddio eu sgiliau newydd i ddarparu gwell gwasanaeth i gleifion a siaradwyr Cymraeg yng Ngogledd Cymru.

Ym mis Ionawr 2022, bu'r beirniaid Linda Tomos, Aelod Annibynnol o'r Bwrdd, Teresa Owen, Cyfarwyddwr Gweithredol Iechyd y Cyhoedd, BIPBC a'r beirniad gwadd a'r prif siaradwr, Bethan Gwanas, Awdur a seren deledu yn edrych ar yr ugain enwebiad i a thorri'r rhestr lawr i bump.

Y pum a gafodd eu henwebu oedd:

- Anna MacKenzie, Meddyg Iau, Ysbyty Gwynedd
- Charles Conway, Gweithredwr Llinell Gymorth, Wrecsam Maelor
- Manuela Niemetscheck, Seicotherapydd Celf, Uned Hergest
- Mark Butler, Swyddog Gwybodaeth, Ysbyty Maelor Wrecsam
- Michelle Matthews, Gweinyddwr Radioleg, Ysbyty Glan Clwyd

Ar y noson, aeth y pump uchaf benben â'i gilydd i ennill teitl gwobr Dysgwr y Flwyddyn BIPBC, a'r enillydd teilwng oedd Manuela Niemetscheck. Dyfarnwyd gwobrau i'r pump uchaf a roddwyd yn hael gan noddwyr. Cafodd yr enillydd hefyd ei hebrwng i Ysbyty Glan Clwyd ar ôl y seremoni i oleuo'r ysbyty mewn coch, gwyn a gwyrdd, lliwiau' Cymru, i ddathlu Dydd Gŵyl Dewi.

Yn ystod y seremoni cafwyd anerchiadau byr yn Gymraeg gan Teresa Owen, Cyfarwyddwr Gweithredol Iechyd Cyhoeddus, Mark Polin, Cadeirydd y Bwrdd Iechyd a Jo Whitehead, Prif Weithredwr y Bwrdd Iechyd.

Yn ystod y seremoni, roedd cyfle i'r gynulleidfa rwydweithio â chyd-ddysgwyr tra'n mwynhau lluniaeth ysgafn. Roedd yn gyfle gwych i ddysgwyr gyfarfod wyneb yn wyneb, gan fod llawer ond wedi cwrdd yn rhithiol cyn hynny. Daeth y digwyddiad hefyd â nifer o'n partneriaid a sefydliadau allanol ynghyd, gyda Nant Gwrtheyrn, Mentrau Iaith Cymru a Siop ySiswrn yn cymryd rhan yn y digwyddiad trwy osod stondinau a darparu gwybodaeth am y cyfleoedd sydd ar gael.

Yn dilyn y seremoni, derbyniodd Tiwtor y Gymraeg a Swyddog Cefnogi'r Gymraeg nifer o ymholiadau gan sefydliadau allanol a'r cyfryngau. Cafodd y digwyddiad sylw gan raglen 'Heno' S4C, Rhaglen Geraint Lloyd ar Radio Cymru, a chyfwelwyd y Swyddog Cefnogi ar drothwy'r seremoni a'r enillydd, Manuela, yn dilyn y seremoni. Ysgrifennodd Bethan Gwanas erthygl tudalen lawn am y gystadleuaeth yn yr Herald (Daily Post). Roedd y digwyddiad felly yn llwyddiant gan ddenu sylw cadarnhaol yn y cyfryngau i'r Bwrdd Iechyd wrth ddathlu'r llwyddiannau.

Roedd seremoni a gwobr Dysgwr Cymraeg y Flwyddyn BIPBC yn ddigwyddiad mawreddog, a roddodd y clod a'r sylw roedd pob un o'n dysgwyr yn ei haeddu. Roedd yn ddathliad gwych o lwyddiannau'r tîm Hyfforddiant Iaith Gymraeg dros y ddwy flynedd ddiwethaf ac mae'r tîm yn gobeithio adeiladu ar y digwyddiad hwn yn 2024.

Gwasanaethau Gofal Sylfaenol

Mae Rheoliadau'r Gymraeg ar gyfer Contractwyr Gofal Sylfaenol Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i bob contractwr gyflawni chwe dyletswydd mewn perthynas â'r Gymraeg. Mae'r Bwrdd Iechyd wedi parhau i fod yn rhagweithiol wrth gefnogi contractwyr i gyflawni'r dyletswyddau hyn, yn ogystal â datblygu ymhellach y darpariaethau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog y gallant eu cynnig a'u darparu i ddefnyddwyr gwasanaeth.

Mae'r gwasanaethau a gynigir gan Dîm yr Iaith Gymraeg yn cwmpasu ystod o feysydd sy'n adlewyrchu gofynion y chwe dyletswydd statudol:

- Mynediad i Wasanaeth Cyfieithu'r Bwrdd Iechyd
- Darparu adnoddau (bathodynau, cortynnau gwddf 'Siarad Cymraeg', adnoddau a chanllawiau ar gyfer ateb y ffôn yn ddwyieithog)
- Gwersi Cymraeg a ddarperir gan ein tiwtor Cymraeg mewnol, a mynediad i gyrsiau ar-lein trwy ein cytundeb gyda'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol
- Sesiynau ymwybyddiaeth iaith Gymraeg
- Recordio negeseuon peiriant ateb

Ar ddiwedd 2019, bu Swyddog Iaith Gymraeg Rhanbarth y Gorllewin a'r Rhanbarth Canolog y Bwrdd Iechyd yn gweithio gyda *Menter Iaith Môn* a Busnes Cymru (a elwir erbyn hyn yn '*Helo Blod* ') i gychwyn cynllun i ddarparu cefnogaeth gyda Chymraeg sylfaenol i feddygfeydd ledled Ynys Môn.

Yn ymarferol, roedd y gefnogaeth gan y cynllun hwn yn cynnwys darparu cyngor ac adnoddau elfennol (megis bathodynau pin a phosteri oren 'Cymraeg: Working Welsh'); cymorth gyda chyfieithu (gan gynnwys recordio negeseuon peiriant ateb dwyieithog); darparu mynediad i hyfforddiant iaith Gymraeg a/neu drefnu sesiynau hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg i staff meddygfeydd.

Er mwyn gwneud y cynllun mor berthnasol ac effeithiol â phosibl cafodd lefel y gefnogaeth a ddarparwyd ei theilwra'n benodol i anghenion pob practis unigol a gymerodd ran ac – yn dilyn trafodaethau cychwynnol gyda Meddygon Teulu a Rheolwyr Meddygfeydd – manteisiodd nifer o feddygfeydd wedyn ar agweddau gwahanol o gymorth yn ystod misoedd cyntaf 2020.

Yn anffodus, fodd bynnag, daeth y cynllun Clwstwr Meddygon Teulu Ynys Môn gwreiddiol hwn i ben yn ddisymwth oherwydd dechrau'r pandemig COVID-19 ym mis Mawrth 2020.

Gan fod y camau cychwynnol wedi bod yn llwyddiant – a llawer iawn o adborth cadarnhaol eisoes wedi'i dderbyn gan feddygfeydd a gymerodd ran – penderfynwyd y byddai'n fuddiol ailgychwyn y prosiect cyn gynted â phosibl ar ôl llacio'r cyfyngiadau COVID-19 (yn ystod haf 2021).

Er mwyn ffurfioli nodau ac amcanion y cynllun sydd bellach newydd ailddechrau, mae targed penodol wedi'i gynnwys o fewn rhaglen waith *Fforwm Iaith Ynys Môn* ar gyfer 2022, sy'n nodi y bydd y prosiect cydweithredol yn 'darparu cymorth iaith Gymraeg sylfaenol i bum meddygfa ar yr ynys.

Mae gwaith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd i nodi pa feddygfeydd fydd yn cael eu cynnwys yn y cynllun er mwyn ei gyflwyno'n llwyddiannus.

Ymhellach, oherwydd llwyddiant prosiect cychwynnol Ynys Môn (a chynllun peilot ar yr un pryd dan arweiniad Llywodraeth Cymru, a roddodd gymorth tebyg ar gyfer saith meddygfa yn Ne Sir y Fflint), mae camau hefyd wedi'u cymryd bellach i ffurfioli'r ddarpariaeth i roi cymorth sylfaenol gyda'r iaith Gymraeg i Feddygfeydd mewn ardaloedd eraill yng ngogledd Cymru.

Yn ystod 2021-22, ailgychwynnodd Tîm yr Iaith Gymraeg y bartneriaeth gyda '*Helo Blod*', er mwyn darparu cymorth wedi'i deilwra ar gyfer Clystyrau Meddygon Teulu Dwyfor / Eifionydd a Meirionnydd, sy'n cynnwys y meddygfeydd canlynol:

Dwyfor / Eifionydd :

- Meddygfa Rhydbach, Botwnnog ,
- Treflan, Pwllheli,
- Tŷ Doctor, Nefyn .

Meirionnydd:

- Canolfan Iechyd Y Bala ,
- Meddygfa Minfor, Abermaw ,
- Caerffynnon , Dolgellau ,
- Bron Meirion , Penrhyndeudraeth ,
- Canolfan Iechyd Tywyn .

Wedi i gynrychiolwyr o Glwstwr Meirionnydd dderbyn manylion am y gefnogaeth sydd ar gael yn ystod cyfarfod ym mis Tachwedd 2021, fe wnaeth aelod o'r Tîm Iaith Gymraeg wedyn ddarparu'r un wybodaeth i reolwyr practis o feddygfeydd sy'n rhan o Glwstwr Dwyfor ac Eifionydd ym mis Mawrth 2022.

Mae gwaith gyda meddygfeydd unigol o'r ddau glwstwr bellach yn mynd rhagddo a byddwn yn darparu strwythur tebyg o gymorth iaith Gymraeg wedi'i deilwra i feddygfeydd mewn ardaloedd eraill o ranbarth y Bwrdd Iechyd yn ystod 2022-2023.

Mae'r Tîm Iaith hefyd, ac ar wahân i'r cynllun hwn, eisoes yn gweithio'n uniongyrchol gyda Chanolfannau Iechyd Porthmadog a Chricieth (Clwstwr Dwyfor / Eifionydd) a Chanolfan Goffa Ffestiniog (Clwstwr Meirionnydd), gan fod y meddygfeydd hyn yn cael eu rheoli'n uniongyrchol gan y Bwrdd Iechyd ac felly arolygir eu darpariaeth cyfrwng Gymraeg yn gyfnodol, trwy'r Cynllun Monitro'r Gwasanaethau Dwyieithog.

Y Gwasanaeth Cyfieithu

Ers y pandemig, mae'r tîm cyfieithu wedi parhau i weithio o bell i ddarparu gwasanaeth cynhwysfawr a di-dor i staff a chleifion. Yn ystod y cyfnod hwn, mae'r galw am negeseuon brys yn ymwneud â briffiau COVID-19 a gwybodaeth am frechu ar gyfer staff, partneriaid a chleifion wedi parhau i gynyddu'n ddirfawr wrth i natur y pandemig ddatblygu'n gyflym, a chan fod angen cyfathrebu gwybodaeth allweddol mewn da bryd i gleifion a staff fel ei gilydd. Mae ceisiadau brys am gyfieithiadau hefyd wedi cynnwys datganiadau i'r wasg, llythyrau cleifion, taflenni gwybodaeth a gwybodaeth iechyd cyhoeddus ar gyfer cyfryngau cymdeithasol. Mae gwasanaeth y tu allan i oriau hefyd ar gael ar gyfer cyfathrebiadau brys, ac mae'n fodd o sicrhau bod gwybodaeth ddwyieithog yn cael ei chyhoeddi mewn modd amserol.

Mae'r galw am wasanaethau cyfieithu yn gyffredinol hefyd wedi parhau i gynyddu'n sylweddol, ar draws pob cyfarwyddiaeth a maes clinigol. Mae'r ceisiadau yn ystod y cyfnod adrodd am hysbysebion a disgrifiadau swyddi wedi codi'n arw, yn rhannol oherwydd prinder staff ar draws y sefydliad ers dechrau'r pandemig, ac oherwydd bod swyddi newydd yn cael eu creu o ganlyniad i newidiadau sefydliadol gyda chyflwyno ein Gwasanaeth Gweithredu newydd - 'Stronger Together / Mewn Undod Mae Nerth'. Roedd y ceisiadau hyn yn fwyfwy ar fyr rybudd, oherwydd y gofyniad brys i lenwi swyddi gwag. Mae'r tîm wedi cefnogi nifer cynyddol o ymgeiswyr sy'n dymuno cael eu cyfweiliadau yn y Gymraeg trwy ddarparu cyfieithu ar y pryd ac wedi cefnogi cyfieithu ar y pryd mewn digwyddiadau rhanddeiliaid a fforymau amrywiol.

Mae'r Tîm Cyfieithu wedi recriwtio rhai aelodau newydd yn ystod y cyfnod adrodd ac mae wrthi'n ceisio ehangu'r tîm ymhellach er mwyn optimeiddio'r gwasanaeth a ddarperir ar hyn o bryd. Mae'r Bwrdd Iechyd yn parhau i ddarparu gwasanaeth cyfieithu i Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru drwy Gytundeb Lefel Gwasanaeth, a sefydlwyd yn wreiddiol ym mis Ebrill 2021. Cytunwyd i barhau â'r ddarpariaeth hon o 1 Ebrill 2022. Mae'r Tîm hefyd yn parhau i ddarparu gwasanaethau cyfieithu i'r sector gofal sylfaenol, y meddygfeydd preifat a reolir, a chontractwyr annibynnol.

Cyfanswm y geiriau a dderbyniwyd i'w cyfieithu yn ystod 2021-2022 oedd 4,948,310, sef cynnydd o 39.3 y cant ers blwyddyn adrodd 2020-2021. Mae hyn yn gynydd sylweddol yn y galw, ac yn dangos ymrwymiad y Bwrdd Iechyd i sicrhau cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg.

Gweithio mewn Partneriaeth

Fforwm Mwy na geiriau Gogledd Cymru

Mae BIPBC yn parhau i arwain y ffordd o ran cydymffurfio'n eang â'r nodau a'r egwyddorion a hyrwyddir yn *Mwy na geiriau*. Mae llawer o waith y Bwrdd Iechyd yn

hyn o beth naill ai'n cael ei lywio, ei arwain neu ei gefnogi gan Fforwm *Mwy na geiriau* Gogledd Cymru. Mae'r fforwm yn cyfarfod bob chwarter i hwyluso gweithredu fframwaith strategol Llywodraeth Cymru ar draws y rhanbarth ar gyfer gwasanaethau Cymraeg yn y meysydd iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol.

Tîm Iaith Gymraeg y Bwrdd Iechyd oedd yn bennaf gyfrifol am sefydlu'r grŵp aml-asiantaethol hwn. Roedd y cyfarfod cyntaf ym mis Mai 2016. Ynghyd â Swyddogion Iaith Gymraeg y Bwrdd Iechyd, mae Fforwm *Mwy na geiriau* Gogledd Cymru hefyd yn cynnwys cynrychiolwyr o nifer o sefydliadau eraill perthnasol, gan gynnwys y chwe awdurdod lleol, Gofal Cymdeithasol Cymru, Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru ac Ysgol Gwyddorau Gofal Iechyd Prifysgol Bangor.

Mae'r fforwm rhanbarthol, a gadeirir gan Gyfarwyddwr Corfforaethol Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Gwynedd, sydd hefyd yn Aelod Cyswllt o'r Bwrdd Iechyd, bellach wedi dechrau cyfarfod yn llawer mwy rheolaidd unwaith eto, gan mai dim ond un cyfarfod a fu yn 2020-2021 oherwydd y pandemig. Yn dilyn y pandemig, mae aelodau wedi ail-werthuso blaenoriaethau'r Fforwm ac wedi ailasesu'r dull o gyflawni ei amcanion. Mae'r grŵp bellach mewn sefyllfa dda i fynd i'r afael â nodau ac amcanion rhaglen waith genedlaethol nesaf *Mwy na geiriau*.

Mae Fforwm *Mwy na geiriau* Gogledd Cymru yn parhau i fod yn lle pwysig i rannu gwybodaeth ac enghreifftiau o arfer dda mewn perthynas â gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol cyfrwng Cymraeg. Mae'r gwaith yn parhau i ddangos manteision dilyn dull cydweithredol, er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'n amcanion cyffredin ar draws y rhanbarth yn llwyddiannus.

Fforwm Iaith Ynys Môn

Mae Tîm Iaith Gymraeg BIPBC yn cyfrannu at waith *Fforwm Iaith Ynys Môn*. Mae'n cael ei drefnu gan *Fenter Iaith Môn*, ac yn dod â nifer o gyrff perthnasol ynghyd i hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg ar yr ynys.

Dr Haydn E. Edwards yw'r cadeirydd presennol, ac mae'r grŵp yn cynnwys cynghorwyr a swyddogion o sawl adran yng Nghyngor Sir Ynys Môn, ynghyd â chynrychiolwyr o sefydliadau megis *Menter Môn*, *Menter Iaith Môn*, Clybiau Ffermwyr Ifanc Ynys Môn, *Urdd Gobaith Cymru*, *Môn FM*, *Môn CF* (Cymunedau Ymlaen), *Medrwn Môn*, *Mudiad Meithrin / Cymraeg i Blant a Merched y Wawr*. Mae cyflogwyr lleol amlwg fel Heddlu Gogledd Cymru a Phrifysgol Bangor hefyd yn cael eu cynrychioli ar y Fforwm.

Fel aelod dylanwadol o'r Fforwm, mae'r Bwrdd Iechyd yn cyflwyno nifer o dargedau penodol, mesuradwy i'w cynnwys yn rhaglen waith flynyddol *Fforwm Iaith Ynys Môn*.

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae'r amcanion hyn wedi canolbwyntio'n bennaf ar ddarparu hyfforddiant iaith Gymraeg i staff y Bwrdd Iechyd a chafodd hyn ei gynnwys drwy roi'r targedau canlynol yn *Rhaglen Waith Fforwm Iaith Ynys Môn* (Blwyddyn 5) ar gyfer 2021:

- 100 aelod o staff y Bwrdd Iechyd i gwblhau cwrs 'Iaith Gwaith' ar-lein

Gweithio gydag Ysgolion a Cholegau

Bu Tîm y Gymraeg yn cydweithio ag ysgolion, colegau, addysg bellach ac addysg uwch ers blynyddoedd bellach i hyrwyddo pwysigrwydd darparu gwasanaethau gofal iechyd trwy gyfrwng y Gymraeg, ac i amlygu bod yr iaith Gymraeg yn sgil a fydd yn cefnogi eu gyrfaedd yn y dyfodol.

Gyrfa Cymru

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi parhau â'r bartneriaeth gyda Gyrfa Cymru ac wedi bod yn rhan o nifer o ddigwyddiadau a mentrau llwyddiannus dros y blynyddoedd. Trefnwyd digwyddiad ar-lein gan Gyrfa Cymru ar gyfer disgyblion blwyddyn 12 ac 13 yn Ysgol Maelor, (Penley ger Wrecsam) yn ystod Wythnos Iaith Gymraeg y Bwrdd Iechyd ym mis Hydref 2021. Bu aelod o Dîm yr Iaith Gymraeg hefyd yn cymryd rhan mewn dau ddigwyddiad 'STEM Gogledd' ar gyfer grwpiau o ddisgyblion blwyddyn 10 a blwyddyn 11 o Ysgol Uwchradd Caergybi, Ysgol Godre'r Berwyn (Y Bala) ac Ysgol y Moelwyn (Blaenau Ffestiniog). Cynhaliwyd y ddau ddigwyddiad ychydig cyn Nadolig 2021 gyda'r Bwrdd Iechyd yn manteisio ar y cyfleoedd i hyrwyddo manteision dwyieithrwydd fel sgil hanfodol ar gyfer cyflogadwyedd i bobl ifanc a allai fod yn ystyried gyrfaedd o fewn y sector iechyd.

Cyfrannodd Tîm y Gymraeg hefyd at yr Wythnos Ddigidol Canfod Gyrfa a drefnwyd gan Gyrfa Cymru yn gynnar ym mis Gorffennaf 2021. Yno rhoddwyd pum niwrnod o gyngor ar-lein am yrfaedd gan ganolbwyntio ar gyflogwyr, a gweithgareddau cysylltiedig â gwaith ar gyfer disgyblion Blwyddyn 8, 9 a 10 ledled Cymru.

Buom yn gweithio gyda ffisiotherapydd sy'n siarad Cymraeg yn Ysbyty Glan Clwyd i greu pecyn fideo byr, sy'n canolbwyntio ar bwysigrwydd dwyieithrwydd o fewn y sector iechyd. Cafodd fersiynau Cymraeg a Saesneg o'r pecyn fideo eu creu i Gyrfa Cymru eu defnyddio fel rhan o'u sesiynau 'Manteision cael iaith arall' ar ddyddiau 9 Gorffennaf . Cafodd y cyfweiliadau byr eu cynnwys hefyd mewn post Facebook a grëwyd ar gyfer ail Ffair Flynyddol Swyddi Cymraeg Ar-lein Prifysgol Bangor a gynhaliwyd ar 23 Mawrth 2022.

Grŵp Llandrillo Menai

Yn ogystal â'r adnodd ymwybyddiaeth iaith Gymraeg ar-lein ar gyfer Grŵp Llandrillo Menai, 'Y Gymraeg yn y sector iechyd, gofal a gofal plant ym Môn', bu'r Bwrdd Iechyd yn gweithio gyda Sgiliaith i ddarparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i Grŵp Staff Llandrillo Menai yn ystod 2021-22 er mwyn llywio eu rhaglenni addysgu. Mynychodd tiwtoriaid a darlithwyr iechyd, gofal a gofal plant y coleg sesiwn gydag un o Swyddogion Iaith Gymraeg y Bwrdd Iechyd ym mis Mehefin 2021 i gael gwybodaeth am raglen waith gwasanaethau Cymraeg y Bwrdd Iechyd, pwysigrwydd gallu darparu gwasanaethau gofal iechyd yn ddwyieithog, a sut mae staff yn cael eu cefnogi i ddefnyddio'r iaith o ddydd i ddydd.

Prifysgol Bangor

Yn fuan ar ôl i bandemig COVID-19 orfodi sefydliadau addysg bellach ac uwch i symud i addysgu ar-lein, creodd Tîm y Gymraeg gyflwyniad Microsoft PowerPoint, a oedd yn cynnwys gwybodaeth am ddarparu gwasanaethau gofal iechyd dwyieithog a sut mae'r

defnydd o'r Gymraeg yn cael ei hyrwyddo o fewn y Bwrdd Iechyd. Defnyddiwyd y cyflwyniad llawn hwn i gefnogi dysgu dau fodiwl Prifysgol Bangor – 'O'r Senedd i'r Swyddfa' a 'Cymdeithas, Iaith a Phrotest' - yn ystod y cyfnod clo cyntaf. Ym mis Mawrth 2022, mynychodd aelod o Dîm y Gymraeg seminar wyneb yn wyneb yn Adeilad Wheldon, Prifysgol Bangor, i roi fersiwn wedi'i diweddarau o'r cyflwyniad i grŵp o fyfyrwyr 'O'r Senedd i'r Swyddfa'.

Dilynwyd y cyflwyniad gan sesiwn holi ac ateb / trafodaeth am bwysigrwydd gwasanaethau dwyieithog a sut mae gofynion statudol perthnasol (hy Safonau'r Gymraeg) yn cael eu rhoi ar waith yn y gweithle.

Parhaodd y Bwrdd Iechyd i gydweithio'n agos ag Ysgol Gwyddorau Gofal Iechyd Prifysgol Bangor drwy roi cyfleoedd i fyfyrwyr nyrsio ddefnyddio a datblygu eu sgiliau Cymraeg yn ystod eu cyfnodau gyda lleoliadau clinigol o fewn y Bwrdd Iechyd. Bu aelod o Dîm yr Iaith Gymraeg hefyd yn trafod effaith Polisi a Gweithdrefn Sgiliau Dwyieithog y Bwrdd Iechyd gyda thiwtor o'r Brifysgol Agored yng Nghymru ym mis Gorffennaf 2021 i ystyried ffyrdd penodol o gefnogi myfyrwyr nyrsio sy'n siarad Cymraeg.

Hyrwyddo ac Ymgysylltu

Ymgyrch Defnyddiwch eich Cymraeg / Use Your Welsh

Ym mis Mehefin 2021 ail-lansiodd Tîm y Gymraeg yr ymgyrch 'Defnyddiwch Eich Cymraeg'. Prif ffocws yr ymgyrch hon yw annog staff i ddefnyddio pa bynnag sgiliau Cymraeg sydd ganddynt yn y gwaith, boed hynny gyda chydweithwyr, cleifion a /neu ymwelwyr. Roedd yr ymgyrch yn annog pob aelod o staff i ddefnyddio eu Cymraeg, boed hynny'n ddim ond ychydig eiriau, neu os ydynt yn rhugl ond wedi colli hyder. Roedd yn gyfle i bwysleisio bod defnyddio'r Gymraeg yn y gwaith yn bwysig iawn yn y sector iechyd, gan fod ymchwil yn dangos bod cleifion Cymraeg eu hiaith yn teimlo'n fwy cyfforddus yn siarad Cymraeg. Os yw staff yn defnyddio'r Gymraeg, bydd cleifion yn teimlo'n fwy hyderus ac yn fwy tebygol o ddefnyddio eu Cymraeg gyda staff.

Un o negeseuon allweddol yr ymgyrch oedd na ddylai aelodau staff betruso cyn defnyddio unrhyw Gymraeg sydd ganddynt, ac na ddylent fyth deimlo nad yw eu sgiliau Cymraeg yn ddigon da. Mae cleifion yn gwerthfawrogi unrhyw ymdrech a wneir i siarad Cymraeg â nhw. Mae cyflwyno'r ymgyrch hon wedi codi ymwybyddiaeth o'r Gymraeg yn fewnol ymhlith staff, a phwysigrwydd defnyddio'r iaith o fewn y sector iechyd. O ganlyniad caiff cleifion fwy o gyfleoedd i ddefnyddio'r iaith.

Defnyddiwyd fideo i lansio'r ymgyrch ac fe'i rhannwyd gyda staff a'r cyhoedd yn amlygu prif nodau ac amcanion yr ymgyrch. Roedd y fideo yn dilyn profiad claf canser oedd yn derbyn triniaeth yn yr ysbyty yn ystod pandemig COVID-19. Rhannodd ei daith a phwysleisiodd fod gallu siarad Cymraeg yn yr amgylchfyd hwnnw wedi bod yn amhrisiadwy, ac wedi rhoi tawelwch meddwl iddo mewn cyfnod ansicr. Roedd y fideo yn agor a chloi gyda negeseuon gan y Cadeirydd a'r Prif Weithredwr, ill dau yn cadarnhau pwysigrwydd defnyddio pa bynnag sgiliau Cymraeg sydd gan staff, er budd ein cleifion. Datblygwyd y fideo ddwyieithog gydag is-deitlau gan Dîm yr Iaith Gymraeg a'i rhannu ar lwyfannau cyfryngau cymdeithasol. Edrychodd cyfanswm o 1,657 arni.

I gyd-fynd â'r ymgyrch, lansiodd y tîm y pedwerydd rhifyn o'n Newyddlen 'Defnyddiwch eich Cymraeg'. Fe'i dosbarthwyd trwy e-bost i bob defnyddiwr gyda neges gan y Cadeirydd a'r Prif Weithredwr a dolon i'r dudalen fewnwyd Defnyddiwch Eich Cymraeg sydd wedi ei diweddarau.

Mae'r ddwy flynedd ddiwethaf wedi bod yn arbennig o heriol i'n cleifion, ac mae'r cyfyngiadau parhaus yn golygu mai ychydig iawn o ymweliadau a ganiateir yn ein hysbytai, os o gwbl. Oherwydd hynny roedd y newyddlen yn canolbwyntio ar straeon cleifion a'r effaith gadarnhaol a gafodd clywed dim ond ychydig o eiriau Cymraeg ar eu hamser yn yr ysbyty. Casglwyd pedair stori go iawn gan gleifion, aelodau staff, ffrindiau a theulu, yn cynnwys claf strôc o Ynys Môn a dreuliodd amser yn gwella yn Ysbyty Gwynedd. Gan nad oedd ei deulu'n cael ymweld ag ef roedd yn gwerthfawrogi'r cyfle i siarad Cymraeg â'r staff nid yn unig gan mai Cymraeg oedd ei iaith gyntaf ond gan fod y strôc wedi arwain at drafferthion wrth gyfathrebu'n effeithiol yn Saesneg. Felly, bryd hynny, roedd siarad Cymraeg â staff mor bwysig er mwyn ei helpu i ddisgrifio ble'r oedd y boen a sut roedd yn teimlo.

Roedd mam newydd ar y ward famolaeth hefyd wrth ei bodd yn clywed y Gymraeg tra yn yr ysbyty wedi geni ei mab newydd, a chawsom wybod am fanteision clywed canu Cymraeg oedd yn rhoi rhyddhad a chysur i glaf dementia. Cawsom sgwrs gyda gŵr bonheddig oedd gan ffobia o ysbytai, ac a gafodd ei ruthro i'r Adran Achosion Brys. Roedd mor ddiolchgar ac wedi ei gysuro o glywed y Gymraeg tra yn yr ysbyty gan fod y meddyg oedd yn gofalu amdano wedi sicrhau ei fod yn derbyn gofal gan siaradwyr Cymraeg.

Er bod rhesymau gwahanol iawn pam fod y cleifion hyn yn yr ysbyty, yr hyn oedd yn gyffredin yn yr holl esiamplau oedd bod eu holl brofiadau wedi'u gwella ac yn fwy cadarnhaol gan fod staff wedi siarad Cymraeg efo nhw.

Rhan allweddol arall o'r ymgyrch oedd y cyfle i ymgysylltu â staff a dysgu am eu profiadau. Soniodd staff oedd yn gweithio gyda'r Gwasanaethau Therapiâu am eu hamser yn gweithio yn un o'r Ysbytai Enfys ar anterth y pandemig, a'r gwahaniaeth yr oedd clywed y Gymraeg wedi ei gael ar glaf oedd yn gwella o COVID-19:

Defnyddiwch eich CYMRAEG yn y gwaith
Use your **WELSH** at work **Edition 4**

Welcome to the fourth edition of BCUB's Welsh Language Team's Newsletter. The past few months have been challenging for us all but thank you all for your continuing hard work for the benefit of our patients. Your ongoing efforts to continue to provide bilingual services are greatly appreciated. Within this edition, we'll discuss how hearing the Welsh language can make a positive difference for patients as well as some examples from staff, enjoy!

Patients Appreciate the Welsh Language

"I'm Abryn, I'm 60 years old and live in Anglesey with my family. Back in March, I was taken ill at home and rushed to Ysbyty Gwynedd in Bangor. There, I was told that I'd had a bleed on the brain (a stroke).
For the first five days I was quite ill and out of it. As I started to come around from the trauma I was extremely confused and anxious. Because of the stroke, I was having difficulty expressing myself in English. The first doctor I saw was very polite but I found it very difficult at the time trying to explain how I felt and where the pain was and so on because he didn't understand or speak Welsh.
I was then seen by two other doctors who were Welsh first language. At the time, having the opportunity to speak to them in Welsh made me feel much happier and at home. Although I was still a little confused, trying to find the words to describe how I felt in Welsh was a lot easier than trying to find the words in English. After the stroke I found it harder to speak English: it seemed to affect my ability to speak clearly in English. Although I can speak English, to some extent I found myself far more confused in this language. Welsh is my first language and that is what I spoke when I was a young boy, throughout my career as a teacher and of course now at home with my family. Welsh is my first language.
Adding to all this, my recent stay in hospital was during Covid-19 time, so I couldn't have any visitors to see me on the ward. So, conversing in Welsh with all the Welsh-speaking staff on the ward was an added comfort to me.
I would like to sincerely thank all the staff at Ysbyty Gwynedd who cared for me during this difficult time."

"It was a great comfort for me to hear the Welsh language and to use the language while I was on the maternity ward. I spoke in Welsh with two midwives and with other staff members while baby Jimi was having his hearing and physical examination. It was lovely to be able to communicate in Welsh and I'm very grateful for the care Jimi and I received from all the staff at YGC. Jimi Lloyd Machin arrived on the 4th May 2021, weighing 8lb 2oz." Elin Machin

“Yn ddiweddar bŵm yn gweithio gyda gwraig ar ward Ysbyty Enfys yng Nglannau Dyfrdwy a oedd yn siarad Cymraeg fel iaith gyntaf ac roedd hi’n gwerthfawrogi’n fawr ei bod yn gallu sgwrsio yn y Gymraeg, yn enwedig gan ei bod eisoes yn teimlo’n ddryslyd yn amgylchedd rhyfedd yr ysbyty maes. Ar yr un pryd, dechreuodd ein Hyfforddwr Technegol Cymraeg ei iaith helpu ar y ward felly bu hithau’n sgwrsio â’r claf yn y Gymraeg hefyd, tra’n cefnogi’r claf i fwyta ac yfed. Gobeithio ein bod wedi gwneud yr arhosiad fymryn yn haws.”

Mae'r Adran Radioleg yn adran sy'n mynd y tu hwnt i'r dyletswyddau deddfwriaethol er mwyn darparu'r gofal gorau posibl i gleifion. Bu'r adran yn rhagweithiol iawn wrth gynyddu eu defnydd o'r Gymraeg, ac yn ystod wythnos Santes Dwynwen maent yn cynnal wythnos o ddathliadau bob blwyddyn yn cynnwys sesiynau gyda'r Tiwtor Cymraeg, addurno'r adran ag addurniadau Cymreig, a gwobrwyo staff am eu defnydd o'r Gymraeg.

[illegible]

Sylwodd aelodau'r Tîm Prostheteg ar yr effaith gadarnhaol y mae siarad ychydig o Gymraeg yn ei gael ar glaf:

"Roedden ni'n trin claf oedrannus oedd yn cael trafferth deall rhai cyfarwyddiadau ynglŷn â gwisgo ei phrosthesis. Roedd hyn yn achosi i'r claf fod yn anniddig. O bryd i'w gilydd byddai'r claf yn troi i'r Gymraeg ac er nad ydwi'n deall popeth, roeddwn i'n gallu dweud brawddegau a chyfarwyddiadau syml gan sgwrsio yn y Gymraeg. Roedd hyn yn ddefnyddiol ac yn gysur i'r claf, ac roedd yn gymorth iddi ddeall y broses yn well."

Prif ffocws yr ymgyrch oedd annog staff i siarad mwy o Gymraeg, ac un model arloesol i gynorthwyo hyn oedd darparu gwersi blasu Cymraeg i annog staff i ddefnyddio'r sgiliau oedd ganddynt eisoes. Trefnodd y Twtor amrywiaeth o wersi blasu amrywiol ar draws pedair lefel wahanol – o ddechreuwr pur (lefel ESR 0 -1) i uwch / magu hyder (ESR lefel 4). Roedd y gwersi yn gyfle gwych i staff gael blas ar sut beth oedd cael gwersi Cymraeg gyda'r Twtor newydd ac roedd gwersi ar lein hefyd yn newydd i sawl un. Penderfynodd rhai staff hefyd fynychu dwy wers wahanol ar wahanol lefelau i weld pa lefel oedd fwyaf addas iddyn nhw.

**GWERSI BLASU
TASTER LESSONS**

Os hoffech chi ragor o wybodaeth neu gefnrestru ar un o'r cysylltu uchod, cysylltwch â'r Twtor.

For further information or to register on a course, please contact the Tutor.

e-bost / e-mail: BCU.WelshLanguageTutor@wales.nhs.uk

Mynediad Entry Lefel ESR Level 0/1	Sylfaen Foundation Lefel ESR Level 2	Caniatradd Intermediate Lefel ESR Level 3	Uwch Advanced Lefel ESR Level 4
24/06 - 3pm	28/06 - 2.30pm	30/06 - 9.30am	28/6 - 10am
29/06 - 10am	05/07 - 1pm	04/07 - 11am	30/6 - 2.30pm
01/07 - 2.30pm	12/07 - 10am	14/07 - 2.30pm	08/07 - 2.30pm
13/07 - 10am	14/07 - 9.30am		
15/07 - 2.30pm			

Datblygwyd adnodd newydd i gefnogi neges graidd yr ymgyrch - cylch allweddol iaith i helpu staff i ddysgu a defnyddio ymadroddion a geirfa Gymraeg allweddol yn y gweithle. Mae'r cylch allweddol yn cynnwys 20 cerdyn gyda'r nod o gyflwyno ymadroddion Cymraeg sylfaenol, ac mae pob cerdyn yn cynnwys cod QR unigryw. Pan gaiff ei sganio gyda ffôn clyfar mae'r cod QR yn cysylltu â thudalen YouTube Twtor Cymraeg BIPBC gyda fideos cyfatebol yn egluro sut i ynganu pob gair ar y cerdyn. Maent wedi bod yn boblogaidd iawn a hyd yma, mae dros 350 wedi'u dosbarthu.

Bu hon yn ymgyrch arall lwyddiannus, gan ddangos bod ymgysylltu â staff a chleifion yn hollbwysig wrth gynllunio a llywio gwaith y tîm ar gyfer y flwyddyn adrodd nesaf.

Wythnos y Gymraeg 2021

Cynhaliwyd pedwaredd Wythnos Gymraeg flynyddol BIPBC rhwng 11 a 15 Hydref 2021. Er bod parhad pandemig COVID-19 wedi rhwystro'r Tîm y Gymraeg rhag trefnu unrhyw ddigwyddiadau wyneb yn wyneb, roeddem yn gallu adeiladu ar lwyddiant Wythnos y Gymraeg rithiol 2020, drwy gynnal amrywiaeth o ddigwyddiadau ar-lein ar gyfer staff y Bwrdd Iechyd a rhanddeiliaid allanol.

Tra bod y digwyddiadau hyn yn hyrwyddo pwysigrwydd gofal iechyd cyfrwng Cymraeg, roeddent hefyd yn dathlu gwaith diflino gweithwyr sydd bob amser yn sicrhau fod cymaint o wasanaethau a phosibl yn cael eu darparu'n ddwyieithog.

Yn dilyn llwyddiant yr ymweliadau ag ysgolion uwchradd / colegau addysg uwch a gynhaliwyd yn ystod dwy Wythnos y Gymraeg gyntaf BIPBC (yn 2018 a 2019), cyflwynwyd nifer o seminarau ar-lein i ddisgyblion a myfyrwyr trwy Microsoft Teams. Roedd y sesiynau hyn yn gyfle i addysgu pobl ifanc am bwysigrwydd gwasanaethau

gofal iechyd cyfrwng Cymraeg, a hefyd yn rhoi gwybod iddynt am fanteision sgiliau dwyieithog, a'u hannog i wneud y gorau o'u sgiliau iaith presennol.

Trefnwyd nifer o ddigwyddiadau i ddysgwyr Cymraeg fel rhan o'r dathliadau a barhaodd am wythnos. Yn dilyn lansio Dysgwr Cymraeg y Flwyddyn 2022 BIPBC ddechrau'r wythnos, cyflwynwyd y cyntaf mewn cyfres newydd o fideos 'Ymadrodd Cymraeg yr Wythnos' ar fewnwyd BetsiNet, cafwyd cinio arbennig ar-lein yn y Clwb Clebran ' ('Sgwrs Amser Cinio'). Cynhaliwyd cwis i nodi 'Diwrnod Dysgwyr Cymraeg 2022' y Bwrdd Iechyd, a fynychwyd gan y Prif Weithredwr ac Aelodau Annibynnol y Bwrdd. Trefnwyd cyfarfod o Fforwm *Mwy na geiriau* Gogledd Cymru i gyd-fynd â 'Diwrnod Gweithio Mewn Partneriaeth' Wythnos y Gymraeg.

Mae'n bwysig iawn cydweithio gyda sefydliadau eraill i hyrwyddo gwasanaethau dwyieithog. I'r perwyl hwn mae Tîm y Gymraeg BIPBC yn gweithio gyda Gofal Cymdeithasol Cymru ac Awyr Las, ac yn datblygu ei gefnogaeth i 'Cymraeg i Blant'. Parhawyd i weithio gyda swyddogion 'Cymraeg i Blant', gan sicrhau bod gwybodaeth am grwpiau ar-lein, ac am aildechrau rhai sesiynau gwybodaeth wyneb yn wyneb, yn cael ei rannu a'i dargedu at staff a chleifion ar draws gogledd Cymru.

Cefnogwyd yr wythnos o ddatlu gan uwch reolwyr y sefydliad, gyda'r Cadeirydd a'r Prif Weithredwr yn pwysleisio pwysigrwydd darparu gwasanaeth gofal iechyd cyfrwng Cymraeg trwy ysgrifennu at bob aelod staff.

Cyfleoedd Hyrwyddo i Ddathlu'r Gymraeg

Cafodd Diwrnod Santes Dwynwen, sy'n dathlu Santes Cariadon Cymru ar 25 Ionawr, ei nodi eleni drwy ofyn i staff beth oedden nhw'n ei garu am weithio i'r Bwrdd Iechyd a'r GIG. Daeth nifer o ymatebion a sylwadau o bob rhan o'r Bwrdd Iechyd yn nodi pam eu bod yn caru eu swyddi a'u hangerdd dros helpu eraill. Dyma rai enghreifftiau o'r negeseuon a gawsom. Rhannwyd yr ymatebion ar gyfrifon corfforaethol Instagram a Twitter y Bwrdd Iechyd i ddathlu gyda'r cyhoedd, ac roedd adborth da ar y ddau lwyfan.

Er mai prif ffocws ein dathliadau Dydd Gŵyl Dewi eleni oedd seremoni wobrwyo Dysgwr y Flwyddyn, defnyddiwyd negeseuon ar y cyfryngau cymdeithasol i rannu straeon newyddion da ac enghreifftiau o'r arferion gorau. Paratowyd neges gan y Cadeirydd a'r Prif Weithredwr yn pwysleisio pwysigrwydd y Gymraeg bob dydd ar draws y Bwrdd Iechyd ac effaith gadarnhaol clywed dim ond ambell air yn yr iaith ar gleifion.

...it feels as though I belong...and as though I make a difference...

I love working for BCUHB because I'm very fortunate to work with an incredible team, they are kind, funny and support each other all the time

I love working for BCUHB and especially in the Covid testing centre in Alltwn. The staff here make my day and make it exciting to come to work. We all come together as a team and that's what working with Betsi is all about!

I love working for BCUHB because I can make a difference in someone's life (big or Small)

I love working for BCUHB because I like helping patients and co-workers. I love knowing that I have made a difference in every patient's treatment journey in a positive way. I love that all staff members are happy to help, no matter the situation. I especially love that Welsh lessons are available to all staff to provide them with the very special skill of speaking Welsh.

Santes Dwynwen

The reason I love my job so much is I have the privilege to work with so many colleagues across all the divisions who are passionate about safeguarding, practice development, learning and training.

I enjoy supporting staff to be as passionate about safeguarding people as I am, ensuring a clear message that safeguarding is all our responsibility.

Datblygiadau Gwasanaethau Ychwanegol

Pecyn Hyfforddiant Ar-lein Cymru Gyfan - Ymwybyddiaeth o'r Iaith Gymraeg

Yn unol â Safonau Iaith Gymraeg 102 a 103, mae rhwymedigaethau cyfreithiol ar bob Bwrdd Iechyd yng Nghymru i ddarparu hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg i'w staff. Yn dilyn trafodaethau ag aelodau eraill Grŵp Swyddogion Iaith Gymraeg y GIG a gadeirir gan Lywodraeth Cymru, cytunodd Tîm yr Iaith Gymraeg i gymryd y prif gyfrifoldeb dros ddatblygu'r modiwl hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg ar-lein, er mwyn hwyluso'r gwaith o gyflawni'r gofyniad statudol hwn.

Creodd Tîm yr Iaith Gymraeg y cynnwys cyn penodi cwmni allanol drwy broses dendro

i drosi'r cynnwys yn adnodd hyfforddi gweithredol a rhyngweithiol. Cytunwyd ar ddrafft terfynol o'r pecyn hyfforddi cwbl rhyngweithiol hwn yn gynnar yn 2022 a buom yn cydweithio gyda Rheolwr Rhaglen Dysgu Digidol GIG Cymru i sicrhau y gellid uwchlwytho'r modiwl newydd i'r plattfform Cofnod Staff Electronig.

Mae'r cwrs yn cynnwys adrannau ar brofiad y claf, *Mwy na geiriau a'r ddeddfwriaeth* berthnasol.

Mae adrannau sy'n cynnwys dwy stori wedi'u hanimeiddio, yn seiliedig ar ddigwyddiadau go iawn a phrofiadau cleifion sy'n pwysleisio pwysigrwydd dewis iaith mewn perthynas ag asesu, diagnosis a rhoi caniatâd.

GIG CYMRU NHS WALES

Faint o bobl sy'n siarad Cymraeg yng Nghymru, yn ôl Cyfrifiad 2011? According to the 2011 Census, how many people speak Welsh in Wales?

576,462

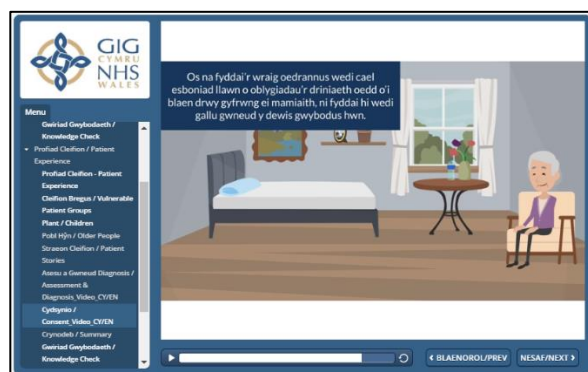
13,325

183,777

Yn agos at 1,000,000 / Nearly 1,000,000

Cymraeg

SUBMIT

Ar ddiwedd y cwrs ceir adran wybodaeth 'Cymorth i Staff' a 'Chwalu Chwedlau', er mwyn rhoi gwybodaeth a hyder ychwanegol i weithwyr GIG Cymru a'u hannog i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle, hyd yn oed os nad ydynt yn ystyried eu hunain yn siaradwyr rhugl. Bydd yn cael ei lansio ledled Cymru ddiwedd haf 2022, a'r prif neges yw y dylai staff geisio magu hyder i 'wneud yr hyn a allant', er mwyn hwyluso'r gwaith o ddarparu gwasanaethau gofal iechyd dwyieithog.

Cydsyniad a Chapasiti

Fel rhan o'i rôl gyda Grŵp Cydsyniad a Chapasiti'r Bwrdd Iechyd, nododd Tîm y Gymraeg yr angen i gyfeirio at ddeddfwriaeth yr iaith Gymraeg a'i arwyddocâd wrth ddatblygu fideo hyfforddi Cymru gyfan gan Bartneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru ar gyfer clinigwyr ledled Cymru mewn perthynas â chydsynio.

Roedd y fideo, a ddatblygwyd fel rhan o'r cwrs ehangach, yn pwysleisio'r angen a phwysigrwydd ystyried y Gymraeg fel rhan o'r broses gydsynio. Mae'r fideo yn cyfeirio at hyn fel gofyniad cyfreithiol i bob Bwrdd Iechyd fel rhan o Safonau'r Gymraeg, gan ganolbwyntio ar y rhagdybiaeth na ddylai'r Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

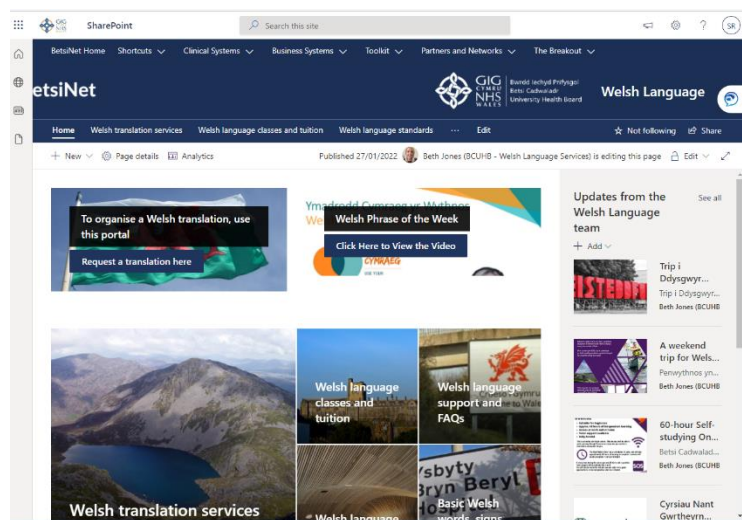
Mae rhwymedigaeth gyfreithiol i gynnig i bob claf y dewis i fynd drwy'r drefn gydsynio yn y Gymraeg.

Mae'r fideo hefyd yn cyfeirio at bwysigrwydd arbennig cael cydsyniad gwybodus gan y saith grŵp categori cleifion a nodir fel rhai agored i niwed yn *Mwy na geiriau*. Mae'r fideo yn egluro bod gan y cleifion yn y grwpiau hyn, ee y rhai sy'n byw gyda dementia, yr henoed a phlant ifanc, nid yn unig yr un hawl neu ddewis cyfreithiol i gydsynio yn y Gymraeg, ond hefyd angen ieithyddol oherwydd efallai na fyddant yn gallu cyfathrebu'n effeithiol yn y Saesneg.

BetsiNet

Fel rhan o'r gwaith o ddatblygu safle mewnwydd newydd i'r Bwrdd Iechyd, mae tudalennau mewnwydd Tîm yr Iaith Gymraeg yn un o'r rhai cyntaf i symud drosodd i blatfform newydd BetsiNet. Buom yn gweithio gyda'r Tîm Cyfathrebu i ailwampio a symud ein tudalennau gwybodaeth drosodd i'r safle newydd a lansiwyd i gyd-fynd ag Wythnos y Gymraeg.

Mae'n un o'r adrannau yr ymwelwyd â hi fwyaf ar y wefan Gymraeg, a rhoddwyd amlygrwydd i'r porth cyfieithu er mwyn sicrhau mynediad hawdd i bob cais am gyfieithiad. Mae yno adran 'Ymadrodd Cymraeg yr Wythnos' lle gall staff wyllo fideos wythnosol gydag awgrymiadau chynghor ar ddysgu Cymraeg. Mae adran bwrpasol ar gyfer dysgwyr Cymraeg, gyda gwybodaeth am gyfleoedd dysgu gwahanol, ac adran i wneud cais am adnoddau megis y cylch

allweddi iaith, ac adran Cwestiynau Cyffredin. Ategir yr holl adrannau parhaol hyn gan yr adran newyddion a diweddariadau ar ochr dde'r dudalen sy'n cynnwys datblygiadau rheolaidd gan y tîm. Mae adran hefyd ar BetsiNet ar gyfer Polisiâu a Gweithdrefnau, ac mae'r holl ddogfennaeth sy'n ymwneud â'r Gymraeg, megis Safonau'r Gymraeg a'r *Polisi a Gweithdrefn Sgiliau Dwyieithog* wedi'u huwchlwytho i sicrhau hygyrchedd a chysondeb.

Dangosyddion Perfformiad Allweddol

Mae'r data isod yn unol â Safon 120 y Gymraeg Safonau o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Cynllunio'r Gweithlu

- **Nifer a chanran gweithwyr y sefydliad:**
 - **y mae eu sgiliau Cymraeg wedi'u hasesu;**

Nifer y Gweithwyr	2019/20		2020/21		2021/22	
Lefel Hyfedredd Unigol	Cyfanswm	%	Cyfanswm	%	Cyfanswm	%
0 - No Skills / Dim Sgiliau	8031	42.4%	8158.	41.6%	8324.	41.7%
1 - Entry/ Mynediad	2443.	13%	2601	13.3%	2652	13.3%
2 - Foundation / Sylfaen	1227.	6.5%	1280.	6.5%	1298.	6.5%
3 - Intermediate / Canolradd	1254	6.6%	1307.	7%	1307.	6.6%
4 - Higher / Uwch	1525.	8.1%	1568.	8%	1596.	8%
5 - Proficiency / Hyfedredd	2338.	12.4%	2467.	12.6%	2573.	12.9%
Cyfanswm	16,818	89%	17,381	89%	17,750	89%
Cyfanswm y staff	18,922		19,610		19,955	

Data 2021 / 2022:

Roedd 89 y cant o'r holl weithlu wedi cofnodi eu sgiliau iaith Gymraeg ar y Cofnod Staff Electronig

Data 2020 / 2021:

Roedd 89 y cant o'r holl weithlu wedi cofnodi eu sgiliau iaith Gymraeg ar y Cofnod Staff Electronig

Hyfforddiant i Wella Sgiliau Iaith Gymraeg

- Nifer a chanran gweithlu'r sefydliad a dderbyniodd hyfforddiant i wella eu sgiliau Cymraeg i lefel cymhwyster penodol*

Data 2021 / 2022:

Nifer gweithlu'r sefydliad sydd wedi cael hyfforddiant i wella eu sgiliau Cymraeg i gymhwyster penodol: 1,583

Mae'r cyfanswm hwn yn cyfateb i 7.9 y cant o weithlu presennol y Bwrdd Iechyd

Data 2020 / 2021:

Nifer gweithlu'r sefydliad sydd wedi cael hyfforddiant i wella eu sgiliau Cymraeg i gymhwyster penodol: 752

Mae'r cyfanswm hwn yn cyfateb i 3.8 y cant o weithlu presennol y Bwrdd Iechyd

Recruiwio

- Nifer a chanran y swyddi newydd a gwag a hysbysebwyd gyda'r gofyniad bod:*

Data 2021 / 2022:

- Sgiliau Cymraeg yn hanfodol - 403 (6.4 y cant)
- Sgiliau Cymraeg yn ddymunol - 5828 (92.8 y cant)
- Sgiliau Cymraeg i'w dysgu - 33 (0.5 y cant)
- Y Gymraeg ddim yn sgil gofynnol - 14 (0.2 y cant)
- Cyfanswm y swyddi gwag a hysbysebwyd - 6278

Data 2020 / 2021:

- Sgiliau Cymraeg yn hanfodol - 236 (6.1 y cant)
- Sgiliau Cymraeg yn ddymunol - 3595 (92.6 y cant)
- Sgiliau Cymraeg i'w dysgu - 17 (0.4 y cant)
- Y Gymraeg ddim yn sgil gofynnol - 33 (0.9 y cant)
- Cyfanswm y swyddi gwag a hysbysebwyd - 3881

Cwynion

- **Nifer y cwynion a dderbyniwyd am weithrediad y Cynllun Iaith Gymraeg**

Derbyniodd y Bwrdd Iechyd saith cwyn yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â chydymffurfio â Safonau'r Gymraeg, a deliwyd yn llawn â nhw o dan y Rheoliadau *Gweithio i Wella*. Yn ogystal, cychwynnodd Comisiynydd y Gymraeg bedwar ymchwiliad. Diystyrwyd dau ymchwiliad ar ôl methu canfod dim tystiolaeth o ddiffyg cydymffurfio.

Roedd y ddau ymchwiliad arall, a'r rhan fwyaf o'r cwynion, yn ymwneud â'r Rhaglen Cyflenwi Brechiadau COVID-19. Roedd y materion yn canolbwyntio'n bennaf ar arwyddion a gohebiaeth dros dro. Mae Tîm y Rhaglen Frechu wedi bod yn gwbl gefnogol i fabwysiadu unrhyw newidiadau sydd eu hangen a rhoddwyd cynllun gweithredu manwl ar waith i fynd i'r afael â diffygion. Mae'r gwersi a ddysgwyd yn cael eu cymhwyso i lywio'r trefniadau ar gyfer rhaglen frechu 2022-2023.

Cyflawniadau a Gweledigaeth ar gyfer y Dyfodol

Mae'r adroddiad hwn wedi dangos cynnydd wrth wneud y pethau a ganlyn:

- gwella ansawdd y gofal a ddarparwn drwy gyfrwng yr iaith a ddewisir gan gleifion
- cynyddu cydymffurfiaeth â gofynion cyfreithiol a statudol
- adnabod camau sydd wedi'u gweithredu a'u lledaenu i ymateb i angen ieithyddol fel elfen annatod o ofal
- gwell cefnogaeth sefydliadol i'r gweithlu fedru darparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg

Yn ogystal â'r hyn a gyflawnwyd eisoes, mae'r Bwrdd Iechyd yn gyffrous am y mentrau a'r cyfleoedd sy'n cael eu datblygu ar gyfer y flwyddyn adrodd nesaf. Mae rhaglenni pellach wedi'u cynnwys yn ein cynllun gwaith blynyddol, megis ailgyflwyno ymweliadau safle yn ein harolygon siopwr cudd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn aros yn eiddgar am gyhoeddi cynllun pum mlynedd *Mwy na geiriau* Llywodraeth Cymru. Mae'r Bwrdd Iechyd wedi ymgysylltu ag unigolion a rhanddeiliaid allweddol yn ystod y cam datblygu i lywio'r cynllun terfynol. Rhagwelir y bydd cynlluniau a chamau gweithredu sydd eisoes ar waith yn y Bwrdd Iechyd yn cael eu cynnwys yn y cynllun. Ein nod yw datblygu'r rhain yn ystod y flwyddyn i ddod, gan gefnogi datblygiadau allweddol mewn perthynas â Safonau'r Gymraeg.

Fel rhan o'r Cynllun Tymor Canolig Integredig ar gyfer 2022-2025, mae datblygiadau'n ymwneud â'r Gymraeg wedi'u cydnabod fel galluogwr allweddol. O ganlyniad, mae cyllid sylweddol wedi'i addo i gryfhau capasiti o fewn meysydd gwaith penodol, gyn cynnwys y ddarpariaeth ar gyfer cyfieithu, cydymffurfiaeth statudol ac ymgysylltu mewnol ac allanol. Rydym yn frwdfrydig iawn wrth i ni agosáu at y cam nesaf hwn o ddarparu gwasanaethau, ac mewn rhai achosion, y camau adferol sydd eu hangen yn dilyn y pandemig. Ein gweledigaeth ar gyfer y flwyddyn i ddod yw cynyddu ymhellach

ein gallu fel Bwrdd Iechyd i ddarparu gofal addas i gleifion trwy gyfrwng y Cymraeg, gan gofio bob amser ein hanogaeth...*Defnyddiwch eich Cymraeg!*

Mawrth 2022